

## บทที่ 2

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องและผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าในครั้งนี ผู้วิจัยเสนอรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
  - 1.1 จุดหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 1.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
  - 1.3 ระดับการศึกษา
2. ความหมายของพฤติกรรม
3. ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม
4. แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

#### หลักการมี 6 ประการดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐาน ของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

## หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

### จุดหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

## สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

### สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

#### 1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร

มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก

และทักษะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อัน จะเป็นประโยชน์ต่อ

การพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรอง เพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ

การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

#### 2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์

การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ

เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคม

ได้อย่างเหมาะสม

#### 3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรค

ต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ

เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้

ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดย

คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

#### 4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ

ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และ

การอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและ

ความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและ

สภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

#### 5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้

เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม

ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสม

และมีคุณธรรม

## คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

8 มาจาก มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระ (Strans) 67 มาตรฐานตัวบ่งชี้

จากข้อสรุปของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาสรุปได้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นลักษณะของคนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม และได้สรุปสาระคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

1. **รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์** หมายถึง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย นิยมไทย ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา เคารพเทิดทูนศาสนา แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติ และ พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์
2. **ซื่อสัตย์สุจริต** หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อดตนเองและผู้อื่น รวมตลอดทั้งต่อหน้าที่ การงานและคำมั่นสัญญา ความประพฤติที่ตรงไปตรงมา และจริงจังในสิ่งที่ถูกที่ควร ถูกต้อง ตามทำนองคลองธรรม รวมไปถึงการไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง นอกจากนี้แล้วความซื่อสัตย์สุจริตยังรวมไปถึง การรักษาคำพูดหรือคำมั่นสัญญา และการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และด้วยความซื่อสัตย์ไม่แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องด้วยการใช้ อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ ซึ่งความซื่อสัตย์สุจริตนี้จะดำเนินไปด้วยความตั้งใจจริงเพื่อทำหน้าที่ของตนเองให้สำเร็จลุล่วง ด้วยความระมัดระวัง และเกิดผลดีต่อตนเองและสังคม

3. **มีวินัย** หมายถึง การควบคุมความประพฤติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยา มารยาท ข้อบังคับ ข้อตกลง กฎหมาย และศีลธรรมการรู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตาม ข้อตกลง ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ย่อมนำมาซึ่งความ สงบสุข ในชีวิตของตน ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและประเทศชาติ
4. **ใฝ่เรียนรู้** หมายถึง การค้นคว้าหาความรู้หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ เพื่อพัฒนาตนเอง อยู่เสมอ
5. **อยู่อย่างพอเพียง** หมายถึง การมีความพอดีในการบริโภค ใช้ทรัพยากรและเวลาว่าง ให้เป็นประโยชน์ คำนึงถึงฐานะและเศรษฐกิจ คิดก่อนใช้จ่ายตามความเหมาะสม รู้จักการเพิ่มพูน ทรัพย์ ด้วยการเก็บและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ดูแลรักษานูรณทรัพย์ของตนเอง มีการเก็บออม เงินไว้ตามสมควร
6. **มุ่งมั่นในการทำงาน** หมายถึง การศึกษาเรียนรู้เพื่อหาข้อเท็จจริง ซึ่งอาจพัฒนาไปสู่ ความจริง ในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ หรือต้องการหาคำตอบ เพื่อนำคำตอบที่ได้นั้นมาใช้ประโยชน์ ใน ด้านต่าง ๆ เช่น การยกระดับความรู้ การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ฯลฯ หรือนำมาสรุปเป็น ความจริงให้ได้
7. **รักความเป็นไทย** หมายถึง เข้าใจ หวงแหนความเป็นไทยซึ่งถือเป็นต้นทุนทางสังคม ทำให้ทุกศาสนา สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติโดยต้องมีการดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วชิสุจริต และมโนสุจริตเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความมีกิริยามารยาท การปรับตัว ความตรงต่อเวลา ความสุภาพ การมีสัมมาคารวะ การ พุดจาไพเราะ และความอ่อนน้อมถ่อมตน
8. **มีจิตสาธารณะ** หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็น คุณค่า หรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งสาธารณะที่ไม่มีผู้ใด ผู้หนึ่งเป็นเจ้าของ หรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จาก ความรู้สึกนึกคิด หรือการกระทำที่แสดงออกมา ได้แก่ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำ ให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วน ร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ และการเคารพสิทธิในการใช้ของ ส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

## ระดับการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. **ระดับประถมศึกษา** (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญาอารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. **ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน มีทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ไขปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ

3. **ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย** (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำและผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

## ความหมายของพฤติกรรม

ผู้ให้ความหมายคำว่า “พฤติกรรม” (behavior) ไว้มาก ที่น่าสนใจเช่น เวดและทาวริส (Wade and Tavris 1999 : 245) อธิบายว่า พฤติกรรมคืออาการกระทำของคนเราที่สังเกตได้

ซิมบาร์โดและเกอร์ริก (Zimbardo and Gerrig 1999 : 3) อธิบายว่า พฤติกรรมเป็นการกระทำของบุคคลเพื่อปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้

ลาเฮย์ (Lahey 2001 : 5) กล่าวว่า พฤติกรรมเป็นการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่สามารถสังเกตได้

สตีเวนสัน อาร์. แอล (Stevenson R.L.) พฤติกรรม คือ การกระทำของบุคคลทั้งภายนอกและภายใน พฤติกรรมภายในอันได้แก่ความคิดจิตใจเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอก คำว่า การ

พัฒนาตนในเชิงจิตวิทยา มักหมายถึง การกระทำเพื่อการเจริญส่วนตน ซึ่งเน้นที่การพัฒนาจิต หรือความคิดภายในก่อนพัฒนาพฤติกรรมภายนอก เพื่อให้พฤติกรรมภายในควบคุมพฤติกรรม ภายนอก แต่ผู้ศึกษาก็จะต้องศึกษาพฤติกรรมทุกด้านของบุคคลเพื่อให้เกิดความเข้าใจตัวบุคคล โดยส่วนรวม ทั้งตนเองและผู้อื่น ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับปรับเปลี่ยน และพัฒนา เพื่อการดำรง ตนอย่างมีความสุขและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างได้ประสิทธิภาพ ศาสตร์ที่ให้ความรู้ด้านพฤติกรรม มีทั้ง ปรัชญาและจิตวิทยา ปัจจุบันเน้นให้ความสำคัญที่จิตวิทยา เนื่องจากใช้วิธีวิทยาศาสตร์ในการ การศึกษาค้นคว้า ขั้นตอนวิธีวิทยาศาสตร์ในการศึกษาพฤติกรรมประกอบด้วย การกำหนดปัญหา ตั้งสมมุติฐาน รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปรายงานผลและนำผลที่ได้ไปใช้ ในการรวบรวม ข้อมูลพฤติกรรมมีทั้งการใช้วิธีสำรวจตน และวิธีพฤติกรรมนิยม ในวิธีพฤติกรรมนิยมมีทั้งวิธีศึกษา ตามสภาพจริง โดยสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ ทดสอบ สังเกต ศึกษารายบุคคล และวิธีทดลอง ซึ่ง ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ความเข้าใจเรื่องวิธีการศึกษาพฤติกรรม นอกจากช่วยให้เห็นที่มาของความรู้ด้านพฤติกรรมแล้ว ยังช่วยให้รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลที่หลงใหล เข้าสู่ตนตามกระแสโลกาภิวัตน์ว่าควรเชื่อถือได้หรือไม่ในระดับใด และยังส่งผลสู่แนวทาง การศึกษาหาคำตอบต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองที่นอกเหนือจากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดของผู้รู้ สำหรับแนวคิดในเรื่องธรรมชาติพฤติกรรมนั้นมีผู้ศึกษากันมาตั้งแต่ยุคก่อนคริสตกาลจนถึง ปัจจุบัน มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่ความเชื่อที่ว่ากายและจิตแยกเป็น 2 ภาค จนถึงความเชื่อใหม่ ที่เห็นว่ากายและจิตคือสิ่งเดียวกัน กลุ่มแนวคิดในการศึกษาและอธิบายพฤติกรรมซึ่งเป็นกลุ่ม จิตวิทยา ประกอบด้วย กลุ่มโครงสร้างนิยม กลุ่มหน้าที่นิยม กลุ่มจิตวิเคราะห์ กลุ่มพฤติกรรม นิยม กลุ่มเกสตัลท์หรือปัญญานิยม และกลุ่มมนุษยนิยม แนวคิดของแต่ละกลุ่ม นำไปใช้เพื่อ การพัฒนาพฤติกรรมได้ต่าง ๆ กัน เช่น กลุ่มโครงสร้างนิยมเน้นการพัฒนาเป็นด้าน ๆ ด้วย การฝึกฝน กลุ่มหน้าที่นิยมเน้นเสริมสร้างประสบการณ์ กลุ่มจิตวิเคราะห์เน้นการเข้าใจผู้มีความ ผิดปกติและการช่วยเหลือให้ผ่อนคลาย กลุ่มพฤติกรรมนิยมเน้นการพัฒนาพฤติกรรมด้วยแรง เสริมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม กลุ่มเกสตัลท์เน้นการรับรู้โดยส่วนรวม และกระบวนการเรียนรู้ ด้วยกลไกทางปัญญา รวมทั้งการเข้าใจโลกทางความคิดของบุคคล กลุ่มมนุษยนิยมเน้นการมอง บวก การยอมรับกันและกันตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และเน้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ ทุกคนควรมีโอกาสเท่าเทียมกันทั้งด้านการคิด การตัดสินใจ การเลือกวิถีชีวิตที่เหมาะสม สอดคล้องกับตนเอง ซึ่งไม่ว่าจะนำแนวคิดใดไปใช้บุคคลต้องเลือกรับปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเป็น ราย ๆ เนื่องจากมนุษย์มีความแตกต่างระหว่างบุคคล

## ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

### ความหมายคุณธรรม

**คุณธรรม คือ** คุณ + ธรรมะ คุณงามความดีที่เป็นธรรมชาติ ก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อตนเองและสังคม ซึ่งรวมสรุปว่าเป็น สภาพคุณงาม ความดี

คุณธรรม คือ ความดีงามในจิตใจที่ทำให้บุคคลประพฤติดี ผู้มีคุณธรรมเป็นผู้มีความเคยชินในการประพฤติดีด้วยความรู้สึกในทางดีงาม คุณธรรมเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกิเลสซึ่งเป็นความไม่ดีในจิตใจ ผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ที่ไม่มาก ด้วยกิเลสซึ่งจะได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี

คุณธรรมตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อกล่าวถึงคุณธรรม โดยทั่วไปจะระบุชื่อคุณธรรมว่าความละเอียดใจ ความเมตตากรุณา ความหวังดี ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเห็นอกเห็นใจ ความจริงใจ ความยุติธรรม ความเที่ยงตรง ความเสียสละ ความสามัคคี ความอดทน ความอดกลั้น ความขยัน การให้อภัย ความเกรงใจและอื่น ๆ การฝึกฝน และปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม ไม่จำเป็นต้องพะวงในการเรียกชื่อคุณธรรม เพราะเป็นสิ่งที่ดีที่ทุกคนสามารถยึดถือปฏิบัติได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นของลัทธิใด การฝึกฝนคุณธรรมควรฝึกตาม ความต้องการและสภาพแวดล้อม ประเทศไทยในสมัยปัจจุบันกำลังมุ่งปลูกฝังคุณธรรมสำหรับประชาชน ๔ ประการ เพื่อความร่มเย็นของชาติบ้านเมืองตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังนี้

1. การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม
2. การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น
3. การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าจะด้วยประการใด
4. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรมตามแนวคิดของอริสโตเติล อริสโตเติลนักปราชญ์ชาวกรีก ได้ให้แนวทางของคุณธรรมหลัก ๆ ไว้ 4 ประการ คือ

1. ความรอบคอบ คือ รู้ว่าอะไรควรประพฤติปฏิบัติ อะไรไม่ควรประพฤติปฏิบัติ
2. ความกล้าหาญ คือ ความกล้าเผชิญต่อความเป็นจริง
3. การรู้จักประมาณ คือ รู้จักควบคุมความต้องการและการกระทำให้เหมาะสมกับสภาพและฐานะของตน
4. ความยุติธรรม คือ การให้แก่ทุกคนตามความเหมาะสม



## สรุป

การพัฒนาบุคคลด้วยคุณธรรมต้องฝึกฝนให้มีความรู้สึกตระหนักว่าอะไรดี อะไรควร อะไรไม่ควร อะไรไม่ดี และปฏิบัติแต่ในทางที่ถูกที่ควรให้เป็นปกติวิสัย การพัฒนาในสิ่งดังกล่าวควรใช้สิ่งโน้มนำให้มีคุณธรรมสูง มีความระลึกได้ว่าอะไรไม่ควร และความรู้สึกตัวว่ากำลังทำอะไรอยู่ ผู้หวังความสงบสุขความเจริญและความมั่นคงแก่ตนเองและประเทศชาติ ต้องฝึกฝนตนเองให้มีคุณธรรม คุณธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นมากสำหรับบุคลากรที่พึงประสงค์ขององค์การ องค์การควรให้การส่งเสริมสนับสนุนและชักจูงให้บุคลากรขององค์การสนใจคุณธรรมและพร้อมปฏิบัติกับชีวิตการทำงานของตนเอง

## ความหมายของจริยธรรม

### จริยธรรม (ethics)

จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฎศีลธรรม จากการสัมมนาของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2522 ได้สรุปนิยามไว้ว่าจริยธรรม คือแนวทางประพฤติปฏิบัติตนเพื่อการบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าพึงประสงค์

โดยทั่วไปจริยธรรมมักอิงอยู่กับศาสนา ทั้งนี้เพราะคำสอนทางศาสนามีส่วนสร้างระบบจริยธรรมให้สังคม แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าจริยธรรมอิงอยู่กับหลักคำสอนทางศาสนาเพียงอย่างเดียว แท้ที่จริงจริยธรรมยังหยั่งรากอยู่บนวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และโดยนัยนี้ บางท่านเรียกหลักแห่งความประพฤติอันเนื่องมาจากคำสอนทางศาสนาว่าศีลธรรม และเรียกหลักแห่งความ ประพฤติอันพัฒนามาจากแหล่งอื่นว่าจริยธรรม

คำว่า Ethics ในภาษาอังกฤษจึงมี 2 ความหมาย ความหมายแรกคือ จริยธรรม (Ethics) หมายถึง ประมวล กฎหมาย ที่กลุ่มชนหรือสังคมหนึ่งๆ ยอมรับเป็นแนวควบคุมความประพฤติ เพื่อแยกแยะให้เห็นว่าอะไรควรหรือไปกัน ได้กับการบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม Ethics ที่ใช้ในความหมายนี้เป็นอันเดียวกับจริยธรรม เช่น Medical ethics (จริยธรรมทางการแพทย์) ซึ่งตรงกับ ความหมายของ Medical ethics ในภาษาอังกฤษว่า The rules or principles governing the professional conduct of medical practitioners.

ความหมายที่สองของ Ethics เป็นความหมายที่ใช้ในภาษานักปรัชญา และ Ethics ในความหมายนี้แปลเป็นไทยว่า จริยศาสตร์ พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายจริยศาสตร์ว่า ปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วย ความประพฤติ และการครองชีวิต ว่าอะไรดี

อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด หรืออะไรควร อะไรไม่ควร

คำว่า จริยธรรม อาจมีผู้รู้ให้คำอธิบายแตกต่างกันออกไปตามสาขาวิชา แต่โดยสรุปแล้ว จริยธรรมก็คือ กฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง ได้แก่ ความเป็นผู้มีปัญญา และเหตุผลหรือปรัชญาอันทำให้มนุษย์มีมโนธรรมและ รู้จักไตร่ตรองแยกแยะ ความดี - ความชั่ว, ถูก - ผิด, ควร - ไม่ควร เป็นการควบคุมตัวเอง และเป็นการควบคุม กันเองในกลุ่ม หรือเป็นศีลธรรมเฉพาะกลุ่ม

### ศีลธรรม (moral)

เป็นศัพท์พระพุทธศาสนา หมายถึง ความประพฤติที่ดีที่ชอบ หรือ ธรรมในระดับศีล คำว่าศีลธรรมถ้าพิจารณาจากรากศัพท์ภาษาละติน *Moralis* หมายถึง หลักความประพฤติที่ดี สำหรับบุคคลพึงปฏิบัติ

### คุณธรรม (virtue)

คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ เช่น ความเป็นผู้ไม่กล่าวเท็จโดยหวังประโยชน์ส่วนตนเป็น คุณธรรมประการหนึ่ง

คำว่า คุณ ภาษาบาลีแปลว่า ประเภท, ชนิด ธรรม หมายถึง หลักความจริง หลักการในการปฏิบัติ ดังนั้น อาจอธิบายได้ว่า คุณธรรม คือ จริยธรรมที่แยกเป็นรายละเอียดแต่ละประเภท เช่น เมตตา กรุณา เสียสละ ซื่อสัตย์ อุดมคุณ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้หากผู้ใดประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ก็จะเป็น สภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจของผู้ผู้นั้น

### จริยธรรมนำความรู้

ในสังคมปัจจุบันจะพบว่าแนวโน้มความสัมพันธ์เชิงจริยธรรมระหว่างเภสัชกรกับผู้ป่วยลดลงมาก การบริการเภสัชกรรม มีลักษณะที่เป็นธุรกิจมากขึ้น มีปัญหาจริยธรรมเกิดมากขึ้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงหน้าที่ในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยที่เน้นการ ถ่ายทอดความรู้ทาง วิชาซึ่งมากกว่าการฝึกฝนและการพัฒนาด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มา ของคำขวัญที่รู้จักกันดีว่า "ความรู้คู่คุณธรรม" แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัยจะได้มีการ สอนจริยธรรมเพิ่มมากขึ้นแล้วก็ตาม แต่ปัญหาทาง ด้านจริยธรรมของวิชาชีพต่างๆที่พบเห็นใน สังคม ในข่าวสารต่างๆ ก็ยังไม่ได้ลดน้อยถอยลงเลย ในบางกรณีกลับมีความรุนแรงมากขึ้นเสียอีก จึงเป็นที่มาของข้อเสนอแนะที่ว่าควรพัฒนาให้คนเป็นคนดีเสียก่อนหรือ "จริยธรรมนำความรู้" คือ คนควรจะได้ดีก่อนแล้วจึงเป็นคนเก่ง เพราะคนเก่งแต่ขาดความดีนั้นอันตรายมาก

ความหมายของ จริยธรรมจริยธรรม หมายถึง ข้อที่ควรประพฤติปฏิบัติ เป็นธรรมะทางใจที่ควบคุมพฤติกรรม ความประพฤติที่ดีที่ชอบที่ถูกที่ควร เป็นเรื่องของความรู้สึกในการพัฒนาตนเอง ที่มุ่งหมายให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดำรงชีวิตอยู่อย่างบริบูรณ์เปี่ยมไปด้วยความดีทั้งกายวาจาและใจ จริยะหรือ จริยา คือ ความประพฤติ การกระทำ เมื่อสมรสกับคำว่า ธรรม หรือ ธรรมะ จึงเป็นความประพฤติที่ถูกต้องตามครรลองครองธรรม ชอบธรรม เป็นธรรมชาติจริยธรรม เป็นเรื่องสำคัญในการทำงาน ควบคู่กับ วินัย อันเป็นข้อห้ามหรือข้อบังคับให้ต้องปฏิบัติ สำหรับข้าราชการก็ให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการตั้งนั้น จริยธรรม จึงเป็นความประพฤติ การกระทำและความคิดที่ถูกต้องดีงาม รวมถึงการทำหน้าที่ของตนให้ครบถ้วนสมบูรณ์ เว้นในสิ่งไม่ควรละเว้น ประกอบการและดำรงชีวิตอย่างฉลาด ด้วยสติและปัญญา รู้เหตุรู้ผลรู้กาลเทศะ กระทำทุกอย่างด้วยความรอบคอบ เสียสละอุทิศตน มุ่งมั่นและบากบั่นจริยธรรมจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นยิ่งสำหรับทุกคน ทุกหมู่เหล่าและทุกอาชีพ สังคมจะอยู่รอดและเป็นสุขได้ ก็ด้วยจริยธรรม

- ถึงสูงศักดิ์ อัครฐาน สักปานใด
- ถึงวิไล เลิศฟ้า สง่าศรี
- ถึงฉลาด กาจกล้า ปัญญาดี
- ถ้าไม่มี คุณธรรม ก็ต่ำคน

ความสำคัญของจริยธรรม จริยธรรม จึงเป็น...เครื่องมือยุทธศาสตร์ของชาติ และ สังคม เครื่องชี้วัดความเจริญความเสื่อมของสังคมหัวใจของการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาที่เหนือกว่า ความเจริญทางวัตถุรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การยอมรับนับถือซึ่งกันและกันของทุกคนและทุกกลุ่มในสังคมรากฐานของความเข้มแข็งของชาติ กองทัพ และกลุ่มอาชีพเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นอำนาจกำลังรบที่ไม่มีตัวตน และเป็นตัวคุณอำนาจกำลังรบ

## แนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

**จริยธรรม** คือ กฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง ความเป็นผู้มีปรีชาญาณ (ปัญญา และ เหตุผล) ทำให้มนุษย์มีมโนธรรม รู้จักแยกแยะความดี ถูก ผิด ควร ไม่ควร

### จริยธรรมมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. การตัดสินใจทางจริยธรรม(moral judgment) บุคคลจะมีหลักการของตนเอง เพื่อตัดสินใจการกระทำของผู้อื่น
2. หลักการของจริยธรรมและการตัดสินใจตกลงใจเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ก่อนที่จะปฏิบัติกรต่าง ๆ ลงไป
3. หลักการทางจริยธรรมเป็นหลักการสากลที่บุคคลใช้ตัดสินใจในการการกระทำสิ่งต่าง ๆ
4. ทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมได้มาจากความคิดของบุคคลหรืออุดมคติของสังคมจนเกิดเป็นทักษะในการดำรงชีวิตของตน และของสังคมที่ตนอาศัยอยู่

### คุณธรรม คือ หลักความจริง หลักการปฏิบัติ

#### 1. จริยธรรมมี 2 ความหมาย คือ

1.1. ความประพฤติดีงาม เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและสังคม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณี หลักกฎหมาย จรรยาบรรณวิชาชีพ

1.2. การรู้จักไตร่ตรองว่าอะไรควร ไม่ควรทำ

2. **จรรยา** (etiquette) หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติซึ่งสังคมแต่ละสังคมกำหนดขึ้นสอดคล้องกับวัฒนธรรม ในแต่ละวิชาชีพก็อาจกำหนดบุคลิกภาพ กิริยา วาจาที่บุคคลในวิชาชีพพึงประพฤติปฏิบัติ เช่น ครู แพทย์ พยาบาล ย่อมเป็นผู้ที่พึงมีส่วนร่วมในกิริยา วาจา ท่าทางที่แสดงออก

3. **จรรยาบรรณวิชาชีพ** (professional code of ethics) หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบการงาน แต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก ทำให้ได้รับความเชื่อถือจากสังคม อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ เช่น จรรยาบรรณของแพทย์ ก็คือ ประมวลความประพฤติที่วงการแพทย์กำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้เป็นแพทย์ยึดถือปฏิบัติ

4. **ศีลธรรม** (moral) คำว่า ศีลธรรมถ้าพิจารณาจากรากศัพท์ภาษาละติน **Moralis** หมายถึง หลักความประพฤติที่ดีสำหรับบุคคลพึงปฏิบัติ ภาษาไทย ศีลธรรมเป็นศัพท์พระพุทธศาสนา หมายถึง ความประพฤติที่ดีที่ชอบหรือ ธรรมในระดับศีล

5. **คุณธรรม** (virtue) หมายถึงสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ เช่น ความเป็นผู้ไม่กล่าวเท็จโดยหวังประโยชน์ส่วนตน เป็นคุณธรรมประการหนึ่ง อาจกล่าวได้

ว่าคุณธรรมคือจริยธรรมแต่ละข้อที่นำมาปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น เป็นคนซื่อสัตย์ เสียสละ  
อดทน มีความรับผิดชอบ ฯลฯ

6. **มโนธรรม** (conscience) หมายถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความรู้สึกว่าจะอะไรควรทำไม่  
ควรทำ นักจิตวิทยาเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีมโนธรรม เนื่องจากบางขณะเราจะเกิดความรู้สึก  
ขัดแย้งในใจระหว่างความรู้สึกต้องการสิ่งหนึ่ง และรู้ว่าควรทำอีกสิ่งหนึ่ง เช่น ต้องการไปดู  
ภาพยนตร์กับเพื่อน แต่ก็รู้ว่าควรอยู่เป็นเพื่อน คุณแม่ซึ่งไม่ค่อยสบาย

7. **มารยาท มรรยาท กิริยา วาจา** ที่สังคมกำหนดและยอมรับว่าเรียบร้อย  
เช่น สังคมไทยให้เกียรติเคารพผู้ใหญ่ ผู้น้อยยอมสวามิภักดิ์เมื่ออยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่  
การระมัดระวังคำพูดโดยใช้ให้เหมาะกับบุคคลตามกาลเทศะ

### ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสำหรับคนไทย

เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาทฤษฎีแรกของนักศึกษไทยที่สร้างขึ้น บุคคลผู้รวบรวมเขียนเป็น  
ทฤษฎี คือ ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน กรอบแนวคิดที่เป็นจุดเด่นของทฤษฎีนี้มี  
ความว่า ลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพื่อ  
ส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีและ คนเก่ง ซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยถึงสาเหตุพฤติกรรมของคนดีและคน  
เก่ง โดยได้ทำการประมวลผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ของคน  
ไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ อายุตั้งแต่ 6-60 ปี ว่าพฤติกรรมเหล่านั้น มีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง และได้  
นำมาประยุกต์เป็นทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสำหรับคนไทยขึ้น โดยแบ่งต้นไม้อจริยธรรม ออกเป็น 3  
ส่วน ดังนี้

1. **ส่วนที่หนึ่ง ได้แก่ ดอกและผลไม้มบนต้น** ที่แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานดีละเว้น  
ชั่วและพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ซึ่งล้วนแต่เป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี  
พฤติกรรมที่เอื้อเพื่อต่อการพัฒนาประเทศ

2. **ส่วนที่สอง ได้แก่ ส่วนลำต้นของต้นไม้** แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพ  
อย่างขยันขันแข็ง ซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ

- 2.1 เหตุผลเชิงจริยธรรม
- 2.2 มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง
- 2.3 ความเชื่ออำนาจในตน
- 2.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 2.5 ทศนคติ คุณธรรมและค่านิยม

**3. ส่วนที่สาม ได้แก่ รากของต้นไม้** ที่แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่าง ชยันขันแข็งซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 3 ด้าน คือ

3.1 สติปัญญา

3.2 ประสบการณ์ทางสังคม

3.3 สุขภาพจิต

จิตลักษณะทั้งสามนี้อาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะ 5 ประการ ที่ลำต้นของ ต้นไม้ก็ได้ กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้าน ในปริมาณที่สูงพอเหมาะกับ อายุ จึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 5 ประการ ที่ลำต้นของต้นไม้ โดยที่จิต ลักษณะทั้ง 5 นี้ จะพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติ ถ้าบุคคลที่มีความพร้อมทางจิตใจ 3 ด้านดังกล่าว และอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้าน ทางโรงเรียนและสังคมที่เหมาะสม นอกจากนั้นบุคคลยังมีความ พร้อมที่จะรับการพัฒนาจิตลักษณะบางประการใน 5 ด้านนี้ โดยวิธีการอื่น ๆ ด้วย ฉะนั้นจิต ลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ จึงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและของคนเก่งนั่นเอง นอกจากนี้ จิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการที่รากนี้อาจเป็นสาเหตุร่วมกับจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้น

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนี้ เกิดจากผลการวิจัยพฤติกรรมและจิตลักษณะของคนไทย โดยเมื่อ สร้างขึ้นแล้วทฤษฎีนี้ได้ชี้แนวทางการตั้งสมมติฐานการวิจัยเพื่อหาหลักฐานใหม่ ๆ มาเพื่อเติมใน ทฤษฎีนี้อีก เช่น การวิจัยที่เกี่ยวกับจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ ที่สามารถจำแนกคนเป็น 4 ประเภท เหมือนบัวสี่เหล่า กับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล โดยพบว่าคน ที่เป็นบัวเหนือน้ำเท่านั้น (มีจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ด้านนี้ในปริมาณสูงเหมาะสมกับอายุ) เป็นผู้ที่ จะสามารถรับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างเหมาะสมกับอายุ ตามทฤษฎีของ Kohlberg การสอน "คุณธรรม/จริยธรรม" เป็นความต้องการที่คนรุ่นหนึ่งจะชี้นำคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผู้สอนมี ความเชื่อว่าประสบการณ์ของตนอาจสร้างความเข้าใจเรื่อง คุณธรรม/จริยธรรม (หรือความ ดี ความถูกต้อง ความเหมาะสม) อย่างถ่องแท้ในระดับหนึ่ง และต้องการให้ เยาวชนเชื่อ ดีและ เหมาะสมกับเยาวชน การยึดหลักคุณธรรม/จริยธรรม ทำให้มนุษย์มีความสุข ความสวຍ และ ความงาม โดยที่ความสุขนั้นควรเป็นความสุขแบบเรียบง่ายและยั่งยืน

**คุณสมบัติอันเป็นความพร้อมที่จะพัฒนา จริยธรรมของบุคคลประกอบด้วย**

1. **ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิตและหลัก จริยธรรม** ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้ มาตั้งแต่วัยต้นของชีวิตจากการเลี้ยงดู การศึกษาอบรม และจากประสบการณ์ในการ

ปฏิบัติงาน โดยอาจเป็นในวิถีทางที่ต่างกัน ซึ่งเป็นผลให้บุคคลมีพัฒนาการทางจริยธรรม  
ต่างกัน จากกฎเกณฑ์การตัดสินที่ต่างกัน

**2. ความไม่ธรรมดา** มนุษย์มีธรรมชาติ ของการ แสวงหาความถูกต้องเป็นธรรมหรือ  
ความดีงามตั้งแต่วัยทารก คุณสมบัตินี้ทำให้บุคคลนิยมคนดี ชอบสังคมที่มีคุณธรรม  
จริยธรรม ต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี

อย่างไรก็ตามประสบการณ์ในชีวิตจากการเลี้ยงดูและเจริญเติบโตในสภาพแวดล้อมที่  
ส่งเสริมคุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญให้บุคคลพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้มีจริยธรรมสูงกว่า

### 3. ความรู้จักตนเองของบุคคลนั้น

ความรู้จักตนเองของบุคคล คือ สร้างความสามารถในการพิจารณาให้รู้อิทธิพลของ  
ความดีและความไม่ดีของตนให้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถเสริมสร้างความดีของตนให้มี  
พลังเข้มแข็ง ในลักษณะที่ตนเองและสังคมยอมรับได้ ความรู้จักตนเองนี้จะทำให้บุคคลมีความ  
มั่นใจ มีพลังและพร้อมที่จะขจัดความไม่ดีของตนและพัฒนาตนเองอย่างถูกต้องดีขึ้น

### วิถีทางพัฒนาจริยธรรม

#### 1. การศึกษาเรียนรู้ กระทำได้หลายวิธี ดังนี้

1.1 การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการหาความรู้จากการอ่านหนังสือเกี่ยวกับ  
ปรัชญาศาสนา วรรณคดีที่มีคุณค่า หนังสือเกี่ยวกับจริยธรรมทั่วไปและ จริยธรรมวิชาชีพ

1.2 การเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและ  
ประสบการณ์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และการคบหาบัณฑิตผู้ใส่ใจด้าน จริยธรรม

1.3 การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตและจากประสบการณ์ในสถานที่  
**ปฏิบัติงาน** ประสบการณ์จริงเป็นโอกาสอันประเสริฐในการเรียนรู้จริยธรรมแห่งชีวิตที่ช่วยให้ผู้เรียน  
เรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งทั้งด้านเจตคติและทักษะการแก้ปัญหาเชิง จริยธรรม อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับ  
ความพร้อมของบุคคล ผู้มีความพร้อมน้อยอาจจะไม่ได้ประโยชน์จากการเรียนรู้อันมีค่านี้เลย

**2. การวิเคราะห์ตนเอง** บุคคลผู้มีความพร้อมจะพัฒนาที่มีความตั้งใจและเห็น  
ความสำคัญของกาวิเคราะห์ตนเองเพื่อทำความรู้จักในตัวเอง ด้วยการพิจารณาเกี่ยวกับ  
ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมการแสดงออกของตนเอง จะช่วยให้บุคคลตระหนักรู้คุณลักษณะ  
ของตนเอง รู้จุดดีจุดด้อยของตน รู้ว่าควรคงลักษณะใดไว้

## การวิเคราะห์ตนเอง กระทำได้ด้วยหลักการต่อไปนี้

2.1 การรับฟังความคิดเห็นเชิงวิพากษ์จากคำพูดและอากัปกริยาจากบุคคลรอบข้าง เช่น จากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อนร่วมงาน จากผู้ใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัว

2.2 วิเคราะห์ตนเองเกี่ยวกับความคิด ความต้องการเจตคติการกระทำ และผลการกระทำ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

2.3 ค้นหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น จากตำรา บทความ รายงานการวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์หรือศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนาตนเองอย่างถ่องแท้

2.4 เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจ (จิตใจและพฤติกรรมมนุษย์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้เช่นเดียวกับสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก) ทำให้จิตใจได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดปัญญารับรู้ตนเองอย่างลึกซึ้งและแท้จริง

3. การฝึกตน เป็นวิธีการพัฒนาด้าน คุณธรรม จริยธรรมด้วยตนเองขั้นสูงสุด เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคล ในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและเมื่อเผชิญปัญหาหรือขัดแย้ง

การฝึกตน เป็นวิธีการพัฒนาด้าน คุณธรรม จริยธรรมด้วยตนเองขั้นสูงสุด เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคล ในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและเมื่อเผชิญปัญหาหรือขัดแย้ง

3.1 การฝึกวินัยขั้นพื้นฐาน เช่น ความขยันหมั่นเพียร การฟังตนเอง ความตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ การรู้จักประหยัดและออม ความซื่อสัตย์ ความมีสัมมาคารวะ ความรักชาติฯ

3.2 การรักษาศีลตามความเชื่อในศาสนาของตน ศีลเป็นตัวกำหนดที่จะทำให้งดเว้นในการที่จะกระทำชั่วร้ายใด ๆ อยู่ในจิตใจ ส่งผลให้บุคคลมีพลังจิตที่เข้มแข็งรู้เท่าทันความคิดสามารถควบคุมตนได้

3.3 การทำสมาธิ เป็นการฝึกให้เกิดการตั้งมั่นของจิตใจทำให้เกิดภาวะมีอารมณ์หนึ่งเดียวของกุศลจิต เป็นจิตใจที่สงบผ่องใสบริสุทธิ์เป็นจิตที่เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ทำให้เกิดปัญญาสามารถพิจารณาเห็นทุกอย่างตรงสภาพความเป็นจริง



**3.4 ฝึกการเป็นผู้ใหญ่** เช่น การรู้จักให้อภัย รู้จักแบ่งปันความรู้ ความดี ความชอบ บริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ อุทิศร่างกายแรงใจช่วยงานสาธารณประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ

**สรุปได้ว่า** การพัฒนาจริยธรรมด้วยวิธีพัฒนาตนเองตามขั้นตอนดังกล่าว เป็นธรรมชาติที่บุคคลสามารถปฏิบัติได้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่มิใช่เป็นการกระทำในลักษณะเสรีจล้น ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย เพราะจิตใจของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เช่น กระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

## แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย

### โครงสร้างของคุณลักษณะจริยธรรมในสังคมไทย 11 ประการ

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียรและละเอียด รอบคอบ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบ ได้แก่ ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและยอมรับผลการกระทำของตน อารมณ์หนักแน่น ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค ฯลฯ
2. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม ตรงต่อความเป็นจริง และตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์ ได้แก่ ไม่คดโกง ไม่สอพลอ และไม่ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อหาประโยชน์ส่วนตน ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น มั่นคงต่อการกระทำดีของตน ไม่สับปลับกลีบกลอกหรือคล้อยตามพวกที่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย ฯลฯ
3. ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรอง ไม่หลงงมงาย พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีเหตุผล ได้แก่ ไม่เป็นคนหุนหา ไม่ลุ่มหลงอวิชา มีสติ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาละ รู้จักเทศะ รู้จักควบคุมอารมณ์ รู้จักช่มความโลภ ความโกรธ ความหลงผิด ฯลฯ
4. ความกตัญญูตถเวที หมายถึง ความรู้บุญคุณ และตอบแทนคุณต่อคนอื่นหรือสิ่งอื่นที่มีบุญคุณ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความกตัญญูตถเวที ได้แก่ แสดงความเคารพนับถือ เชิดชู ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น ไม่คิดร้าย หรือละทิ้งผู้ที่มีพระคุณ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หมั่นประกอบกิจการอันเป็นหน้าที่ของตนเพื่อให้มีหลักฐานมั่นคง และประเทศชาติรุ่งเรือง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

5. การรักษาระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมการประพฤติ ปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับ ข้อตกลง กฎหมายและศีลธรรม พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นผู้รักษาระเบียบวินัย ได้แก่ การรักษาระเบียบภายนอก เช่น มารยาทในการรับประทานอาหาร การรักษาร่างกาย เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และเครื่องใช้ให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย การให้เกียรติสถานที่ การปฏิบัติตามขอบบังคับและกฎหมาย เป็นต้น และการรักษาระเบียบวินัยภายใน (กิริยา วาจา ใจ) เช่น สภาพอ่อนโยน พุดไพเราะ และมีประโยชน์ รู้จักควบคุมจิตใจและอารมณ์ ไม่เป็นคนใจร้อน หุนหันพลันแล่น เป็นต้น

6. ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การแบ่งปันแก่คนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังสติปัญญา รวมทั้งการสละทิ้งอารมณ์ร้ายในตนเองด้วย พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความ เสียสละ ได้แก่ การช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์ และธุรกิจการงานของผู้อื่นที่ไม่มีโทษ การแสดงความเห็นอย่างตรงไปตรงมา การแบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภคแก่ผู้ขาดส่น ยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีและมีความสุข ฯลฯ

7. ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือกันกระทำการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามัคคี ได้แก่ ไม่แบ่งแยกเป็นพวกเขาพวกเรา มองคนอื่นในแง่ดีเสมอ ปรับตนเองให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี ฯลฯ

8. การประหยัด หมายถึง การใช้สิ่งทั้งหลายพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ยอมให้มีส่วนเกินมากนัก พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความประหยัด ได้แก่ ไม่ใช่จ่ายอย่างฟุ้งเฟ้อ เกินตัว รู้จักออม และซ่อมแซมของเก่าให้กลับใช้ประโยชน์ได้ใหม่ คุมครองทรัพย์ให้ปลอดภัย ไม่บารุงบำเรอความสนุกสนานจนเกินไป ชยันหาทรัพย์ใหม่ และทำทรัพย์ที่มีอยู่ให้เจริญงอกงาม วางแผนการใช้จ่ายเงิน ฯลฯ

9. ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรงและสอดคล้องกับความเป็นจริงและเหตุผล ไม่ลำเอียง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความยุติธรรม ได้แก่ ไม่เข้าข้างคนผิด ไม่ลำเอียงเพราะความรัก ความเกลียด ความกลัว ความหลง ฯลฯ

10. ความอดุสาหะ หมายถึง ความพยายามอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความสำเร็จ ในการทำงานพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความอดุสาหะ ได้แก่ ชยัน กระตือรือร้น หนักแน่น ไม่ท้อถอย ไม่ยอมแพ้ และ พยายามต่อสู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคจนประสบความสำเร็จ เป็นต้น

11. ความเมตตากรุณา หมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข และความสงสาร คิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเมตตากรุณา ได้แก่ ไม่เบียดเบียนใครให้

เดือดร้อน ให้ความอนุเคราะห์เกือกูด ไม่ข่มขู่ ดูหมิ่น เสียดสี พุดจาด้วยความโกรธแค้น ไม่ฆ่า ทบตี หรือทำร้ายด้วยลักษณะต่าง ๆ มีความสลดใจเมื่อเห็นผู้อื่นมีทุกข์ ฯลฯ

## 2. การเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และการปรับพฤติกรรมของมนุษย์ ที่เกิดขึ้นจาก ประสบการณ์ หรือมี ปฏิสัมพันธ์ กับ สิ่งแวดล้อม พฤติกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อ พฤติกรรมมี ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า กับการ ตอบสนองต่อสิ่งเร้า หลักการเรียนรู้ ที่สำคัญได้แก่ การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก การวางเงื่อนไขปฏิบัติการ และ หลักการเรียนรู้ทางสังคม

### 2.1 การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของ พาฟลอฟ (Pavlov)

แนวคิดนี้เชื่อว่า มนุษย์ถูกวางเงื่อนไขเพื่อให้เห็น พฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้ ตามรูปอยู่ ตลอดเวลา เงื่อนไข จะถูกวาง ในขณะที่มีสิ่งเร้าอื่น ที่มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นเร้าอินทรีย์อยู่ ทำให้มี พฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้า ทั้งสอง อย่างพร้อม ๆ กัน เมื่ออินทรีย์เกิดการเรียนรู้ก็จะทำให้ ตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ถูก วางเงื่อนไขไว้ได้ นอกจากนี้ การตอบสนองต่อสิ่งเร้า ยังสามารถ แผลขยาย ไปยังสิ่งเร้าอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้อีกด้วย หลักการนี้ ทำให้เข้าใจ เรื่องความรู้สึก หรือ อารมณ์ของบุคคล ที่ไม่อาจหักห้ามได้ เมื่อเจอสิ่งเร้าบางอย่าง เช่น กลัวสิ่งที่ไม่ อันตราย รู้สึก ขยะแขยงต่อสิ่งที่ น่าเกลียด เป็นเพราะ ถูกวางเงื่อนไขต่อสิ่งนั้น มาในอดีตตั้งแต่วัยเด็ก

### 2.2 การวางเงื่อนไขปฏิบัติการของ สกินเนอร์ (Skinner)

การวางเงื่อนไขอีกลักษณะหนึ่ง เป็นการวางเงื่อนไขที่เกิดจากแรงขับ ที่ทำให้อินทรีย์ ปฏิบัติการ เป็นการเกิด พฤติกรรม โดยวางเงื่อนไขระหว่าง พฤติกรรมการตอบสนองต่อสิ่งเร้า กับ ผลกรรม (Consequence) ของ พฤติกรรม นั้น พฤติกรรมใด ที่ได้รับ ผลกรรม เป็นที่พึงพอใจ พฤติกรรมนั้น มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น ต่อสิ่งเร้า อย่างเดียวกัน อีกในโอกาสต่อไป ส่วนพฤติกรรมใดที่ได้รับผลกรรม ไม่เป็นที่พึงพอใจ พฤติกรรมนั้นมี แนวโน้ม ที่จะยุติลงได้ ผลกรรมจะมีลักษณะ เป็นการเสริมแรง พฤติกรรมมี ทั้งรางวัลและการลงโทษ การที่มนุษย์ส่วนมาก แสดงพฤติกรรม ที่ให้ผลกรรม เป็น รางวัล และงดแสดงพฤติกรรมที่อาจถูกลงโทษ หรืองด พฤติกรรม ที่ไม่ได้ รางวัลและ ะแสดง พฤติกรรม เพื่อ หลีกเลี้ยงการถูก ลงโทษเป็นไปตาม ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการ

### 2.3 การเรียนรู้ด้วยการหยั่งเห็น (Insight Learning)

การหยั่งเห็น เป็น พฤติกรรม ที่เกิดขึ้นในสัตว์ชั้นสูง เนื่องจากมี ความซับซ้อนใน ด้านการคิด และการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิด ผลลัพธ์ที่ต้องการ นักจิตวิทยา ตามแนวคิดนี้ท่านหนึ่งชื่อ โคห์เลอร์ (Kohler) ได้ทำการศึกษา กระบวนการแก้ปัญหา ของลิง ในการหยิบอาหารที่อยู่นอกกรง พบว่าลิง มี แบบแผนของการคิด ที่เชื่อมโยงกับ สภาพการณ์ที่ปรากฏอยู่ต่อหน้าในขณะนั้น และเลือกที่จะทำ

พฤติกรรมที่น่าจะเหมาะสมที่สุด และเมื่อศึกษา ต่อกับ มนุษย์ก็พบผลในการทำงานเดียวกัน ตามทฤษฎีนี้ การตอบสนองต่อสิ่งเร้าของบุคคล สามารถกระทำได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับ กระบวนการคิดของคนผู้นั้น รูปแบบที่ ตอบสนอง แล้วได้ผลดีที่สุดจะเป็นแสดงความฉลาดของ สติปัญญาของมนุษย์

#### 2.4 การเรียนรู้ทางสังคม

การเรียนรู้ทางสังคม เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่กล่าวว่า พฤติกรรมของคนเราส่วนใหญ่เกิดจากการสังเกตตัวแบบ แล้วลอกเลียนพฤติกรรมของตัวแบบ เฉพาะที่ตัวแบบได้รับการเสริมแรงเป็นรางวัล โดยที่ไม่จำเป็น ที่จะต้องทำตามแบบในทันที แต่อาจจะเก็บจำไว้ไปคิด หรือทดสอบ ดูก่อนก็ได้ การที่ได้สังเกตตัวแบบเป็นเวลานาน เช่น ลูกจะมีพ่อแม่เป็นตัวแบบ การเรียนรู้และจะทำตามอย่างพ่อแม่โดยไม่รู้ตัว เพราะการเรียนรู้ แบบนี้จะแฝงอยู่ในความคิดก่อนที่จะแสดงออกมาให้เห็นชัด พฤติกรรมของบุคคลหลายอย่างเกิดจาก การกระทำตามตัวแบบ ที่เขา นิยมชมชอบ เช่น เพื่อน ดาราภาพยนตร์ นักร้อง นักกีฬา บุคคลที่มีชื่อเสียง พฤติกรรมการเรียนรู้ทางสังคม เกิดจาก กระบวนการเรียนรู้ ขึ้น พื้นฐาน และส่วนใหญ่เกิดจาก ปัจจัยภายนอก การเรียนรู้ทางสังคม จึงสามารถ ถูกปรับเปลี่ยนไปได้ ตามลักษณะของ การเสริมแรง การสังเกต ตัวแบบ พัฒนาการที่สูงขึ้น ระดับความคาดหวัง ค่านิยม และรูปแบบการคิด (วินัย เพชรช่วยและคณะ, 2543)

2. การทำงานของร่างกายของมนุษย์ประกอบด้วย อวัยวะในระบบต่าง ๆ หลายระบบที่ทำงานประสานเกี่ยวข้องกัน เพื่อให้ชีวิตดำรง อยู่ได้อย่าง เหมาะสม หรือรักษา ความสมดุลทางกายไว้ให้ดีที่สุด บางระบบอวัยวะร่างกาย จะทำหน้าที่ เพื่อให้มนุษย์มีชีวิต เช่น การหายใจ การย่อยอาหาร การขับถ่ายเป็นต้น แต่ บางระบบของร่างกาย เชื่อมโยงกับกับการคิด ความรู้สึก อารมณ์ การศึกษาระบบของร่างกายในขณะนี้ จะได้จำแนกเป็น ระบบประสาท สมอง ต่อมไร้ท่อ และระบบกล้ามเนื้อ

#### หลักคุณธรรม จริยธรรม

หลักการอิสลามพื้นฐานประการสุดท้าย คือ หลักการด้านศีลธรรมหรือจริยธรรม หรือคุณธรรม อันเป็นหลักการที่เกี่ยวข้อง กับมารยาท และคุณทางด้านจิตใจ ตลอดจนความประพฤติอันดีงาม ซึ่งเรียกรวมว่า "อิหฺซาน"

คุณธรรมอันสูงสุด คือ การที่มนุษย์สำนึกในความเป็นข้าทาสของตนเอง ต่อพระผู้เป็นเจ้าของ ด้วยใจอันบริสุทธิ์ จิตใจผูกพัน กับพระองค์ตลอดเวลา ท่านศาสดามุหัมมัด (ซ.ล.) กล่าวไว้ ความว่า

"อิหฺซาน คือ การที่ท่านปฏิบัติกรรมมัศการอัลลอฮฺ ประหนึ่งท่านเห็นพระองค์ แม้ท่านไม่สามารถเห็นพระองค์ แต่พระองค์ ทรงมองเห็นท่าน"

ความผูกพันระหว่างมนุษย์กับพระผู้เป็นเจ้านั้น จะเป็นสายสัมพันธ์อันแน่นเหนียว ซึ่งก่อให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม ทั้งที่กระทำต่อพระผู้เป็นเจ้า และกระทำต่อมนุษย์ สายสัมพันธ์สองด้านนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดสันติสุข และสันติภาพ ถาวรในโลกนี้

1. สัมพันธ์กับอัลลอฮฺ ทำให้มนุษย์มีจิตยำเกรง สำนวญต่อพระองค์
2. สัมพันธ์กับมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความประพฤติที่ดีต่อกัน หวังดีต่อกัน และหากใครขาดสายสัมพันธ์ทั้งสองนี้ คือ หัวเขาไม่สัมพันธ์กับพระเจ้า และไม่สัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ เขาก็ตกต่ำอยู่ในความอับยศ บังปรากฎในอัลกุรอาน บทที่ 3 โองการที่ 112 ความว่า

"พวกเขาจักประสบความตกต่ำ ไม่ว่าพวกเขาจะอยู่ในสถานะใดก็ตาม ยกเว้นโดยเหตุที่พวกเขา มีความสัมพันธ์ต่ออัลลอฮฺ และสัมพันธ์ต่อมนุษย์"

หลักคุณธรรม แบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน

1. คุณธรรมที่ต้องประพฤติ
2. คุณลักษณะที่ละเว้น

คุณธรรมที่ต้องประพฤติ หมายถึงความดีต่างๆ ที่ต้องประพฤติอยู่เสมอ อันได้แก่หน้าที่ และมารยาทที่ต้องแสดงออก และคุณสมบัติที่ดีทางจิตใจ เช่น

1. หน้าที่ของบุคคลต่อพระเจ้า ต้องระลึกอยู่เสมอว่า ตัวเองอยู่ต่อหน้าพระผู้เป็นเจ้า พระองค์ทรงมองเห็นอยู่ตลอดเวลา จึงต้องทำแต่ความดี มีมารยาท และละเว้นการกระทำที่ผิดต่อบทบัญญัติของพระองค์
2. หน้าที่ของผู้รู้ ครูและผู้รู้โดยทั่วไป จะต้องสำนึกอยู่เสมอว่า ความรู้ที่ตนได้มานั้น เป็นไปโดยความเมตตาของผู้เป็นเจ้า พระองค์ทรงประทานให้ ดังนั้น จึงต้องเผยแพร่ต่อให้ผู้อื่นได้รับความรู้ โดยไม่มุ่งหวังอามิสสินจ้างใดๆ ทั้งสิ้น และไม่นำความรู้ ไปสร้างสมบารมี หรือนำความรู้ไปแข่งขันกับใคร หรือทับถมผู้อื่นๆ หรือหาประโยชน์อันมิชอบ
3. หน้าที่ของผู้ไม่รู้ ผู้ไม่รู้จะต้องศึกษาเพื่อจะได้มีความรู้ ความรู้มิได้จำกัดแต่เฉพาะความรู้ทางด้านสามัญ หรือ ศาสนา ด้านใดด้านหนึ่ง มุสลิมจะต้องเรียนรู้ความรู้ทั้งสองด้าน จนสามารถนำความรู้ความสามารถ ไปประพฤติทางด้านศาสนาอย่างดี และนำความรู้ด้านสามัญ หรือวิชาชีพ ไปประกอบสัมมาอาชีพต่อไป และผู้เรียนรู้ทุกคน จะต้องให้ความเคารพต่อผู้สอน มีความนอบน้อมถ่อมตน พุดจาสุภาพ อ่อนโยน และคอยอุปถัมภ์ผู้สอนของตนอยู่เสมอ

4. หน้าที่ของลูก ลูกทุกคนมีหน้าที่ต้องระลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ของพ่อแม่ ต้องมีความกตัญญูตเวทีคุณ ต่อท่านทั้งสอง ต้องคิดอุปการะท่านทั้งสอง ไม่ปล่อยให้ท่านทั้งสอง ต้องเดี๋ยวตาย อยู่กับความเหงา และต้องปรนนิบัติท่านทั้งสอง เป็นอย่างดีที่สุด

5. หน้าที่ของพ่อแม่ เมื่อพ่อแม่มีลูก ก็ต้องเลี้ยงดูลูกอย่างดี ให้การดูแล ให้ความสุข ให้การศึกษา คอยอบรมบ่มนิสัย ให้เป็นคนดี มีมารยาท ไม่ปล่อยให้ปละละเลยต่อลูก จนขาดความอบอุ่นทางจิตใจ เติลิดออกไปหาความสนุกสนานนอกครอบครัว พ่อแม่ต้องสร้างสถาบันครอบครัว ให้เป็นความหวังของลูก เป็นสวรรค์ของลูก อย่าทำให้เป็นนรกของลูก

6. หน้าที่ของเพื่อน คนทุกคนมีเพื่อน ไม่ว่าจะเพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมโรงเรียน เพื่อนร่วมหมู่บ้าน จนถึงเพื่อนร่วมโลก ทุกคนต้องหวังดีกัน มีความประพฤติที่ดีต่อกัน ไม่ดูถูก ไม่เกลียด ไม่อาฆาตแค้น ไม่ทำร้ายหรือทำลายใคร ต่างคิดที่จะอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข

7. หน้าที่ของสามี ทั้งสามี - ภรรยา จะต้องทำหน้าที่พึงปฏิบัติต่อกัน กล่าวคือ สามีต้องรับผิดชอบ ในด้านการปกครองครอบครัว และการหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว และสามีจะต้องเป็นที่พึ่งของครอบครัว มีความประพฤติที่ดีงาม ต่อคนในครอบครัว เป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่คนในครอบครัวโดยสม่ำเสมอ ไม่ทิ้งครอบครัวออกไปหาความสุขนอกบ้าน และต้องตักเตือนและสอนภริยาและคนในครอบครัว

8. หน้าที่ของภริยา ภริยามีหน้าที่ช่วยเหลือสามีในด้านต่างๆ คอยสอดส่องดูแล เป็นกำลังใจให้สามี ให้ความสุขแก่สามี และต้องต้อนรับแขกของสามีด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส และด้วยความจริงใจ ไม่นินทาสามีลับหลัง ไม่บ่นหรือก้าวร้าวสามี หากสามีทำผิด ก็เตือนด้วยความหวังดี และครองสติ ไม่โมโห ให้เกียรติสามี และอยู่ในโอวาทของสามี

9. หน้าที่ของผู้นำ ผู้นำทางสังคมในตำแหน่งต่างๆ ที่ถูกแต่งตั้งหรือเลือกตั้งก็ตาม จะต้องปฏิบัติตนต่อผู้ตาม ด้วยความเมตตาและด้วยความนอบน้อม ไม่ถือตัว พุดจาสุภาพอ่อนโยน เมื่อจะใช้อำนาจ ก็ใช้ด้วยความยุติธรรม มีความกล้าหาญ และกล้าตัดสินใจ ไม่ลังเล ไม่อ่อนแอ ไม่ขลาดกลัว ต้องประพฤติดี พร้อมทั้งเป็นตัวอย่างที่ดี สำหรับประชาชน ต้องเสียสละทุกสิ่งเพื่อประชาชน

10. หน้าที่ของประชาชน ประชาชนในฐานะผู้ตาม จะต้องเคารพผู้นำกฎต่างๆ ที่ออกมาโดยชอบธรรม ประชาชนต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด ผู้ตามจะคิดกระด้างกระเดื่องไม่ได้ แต่ก็กล้าหาญที่จะเตือนผู้นำ เมื่อผู้นำทำผิด หรือออกกฎหมายโดยไม่ชอบธรรม ให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่ดี รักษาและปกป้องเกียรติยศ ของผู้นำที่มีคุณธรรม ไม่ละเมิดต่อสิทธิของผู้นำ และสิทธิของประชาชนด้วยกัน

## งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

### งานวิจัยในประเทศ

**นางศิริวรรณ สีโยม** : การปรับปรุงพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนให้ตรงต่อเวลาของนักเรียนชั้น ปวช.2/3 สาขาการชาย

จากการวิเคราะห์ผลจากการประเมินพฤติกรรม ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย สามารถปรับปรุงตนเองเมื่อทราบข้อตกลงเบื้องต้นในการเข้าชั้นเรียนที่ตรงเวลา กับครูผู้สอนแล้ว ซึ่งจากข้อมูลที่บันทึกไว้ นักเรียนสามารถปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง โดยการเข้าเรียนในวิชาการส่งเสริมการขาย และมีการกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น โดยนักเรียนพยายามปรับตัวละมาเข้าเรียนตรงเวลา รวมทั้งพยายามถามย้ำถึงการบันทึกการบวกคะแนนเพิ่ม ตามที่ตกลงกันไว้ในทุก ๆ ครั้งที่มีการเรียนการสอน จากการสังเกต นักเรียนมีความภาคภูมิใจต่อคะแนน และการพัฒนาตนเองได้อย่างชัดเจน และครูผู้สอนได้ชมเชย และให้กำลังใจด้วยทุก ๆ ครั้งจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถแก้ปัญหาในเรื่องการเข้าเรียนไม่ตรงเวลาของนักเรียนได้ดีอีกแนวทางหนึ่ง

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการบันทึกการเข้าเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ศึกษามีจำนวน 10 คน สามารถเข้าชั้นเรียนตรงเวลาน้อยที่สุด 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ในสัปดาห์ที่ 15 ส่วนในสัปดาห์ที่ 16 ตรงเวลาเพิ่มขึ้นร้อยละ 60 ส่วนสัปดาห์ที่ 17-18 นักเรียนเข้าเรียนตรงเวลา จำนวน 9 คิดเป็นร้อยละ 90

สัปดาห์ที่	จำนวนนักเรียนทั้งหมด (คน)	จำนวนนักเรียนที่ตรงเวลา (คน)	ร้อยละของนักเรียนที่ตรงเวลา
14*	10	3	30
15	10	5	50
16	10	6	60
17	10	9	90
18	10	9	90

- สัปดาห์ที่ 14 เป็นที่แจ่มชัดของข้อตกลงเบื้องต้น

**นายสุกิจ สุฉันทบุตร** : การปรับพฤติกรรมของนักศึกษาเกี่ยวกับความตั้งใจในการเรียน  
ชั้น ปวส.1 (ม.6) สาขาวิชาเทคนิคการผลิต

ผลการจากการวิจัย พบว่า ก่อนการปรับพฤติกรรมนักศึกษาเกี่ยวกับเวลาในการเข้าเรียน  
และความตั้งใจเรียน ปรากฏว่า มีนักศึกษา ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 62 และ 57 ตามลำดับภายหลังจาก  
การปรับพฤติกรรมในการเรียน การใช้ห้องปฏิบัติการเขียนแบบของนักศึกษา ปวส.1 (ม.6) แผนก  
วิชาช่างเทคนิคการผลิต จำนวน 35 คน โดยการพูดคุย สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นจิตสำนึกและกำหนด  
ข้อตกลงต่าง ๆ พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมในการใช้ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการเขียนแบบ  
เครื่องกล ในทุกด้านดีขึ้นตามลำดับ และในสัปดาห์ที่ 9 และ 10 พบว่านักศึกษาทุกคน มีความ  
รับผิดชอบดีขึ้นทุกด้านคิดเป็นร้อยละ 100

**ไพโรจน์ ศรีรุ่งเรือง** : ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรมตามโครงการเยาวชนคนดีศรี  
สุพรรณกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน (THE RELATIONSHIP  
BETWEEN THE ACTIVITIES OF SUPHANBURI YOUTH PROGRAM AND STUDENTS'  
MORAL ETHICS AND VALUES) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : อ.ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์, ผศ.  
ลัดดา สุวรรณกุล และอ.ดร.ศรียา สุขพานิช. 118 หน้า. ISBN 974-653-211-1.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ

1) ระดับการจัดกิจกรรมตามโครงการเยาวชนคนดีศรี

สุพรรณ ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

2) ระดับคุณภาพนักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ และ

3) ความสัมพันธ์ของการจัดกิจกรรมตามโครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณกับคุณธรรม  
จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ตัวอย่างที่ใช้

ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด  
สุพรรณบุรี จำนวน 201 โรงเรียน โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารโรงเรียน 201 คน ครู  
วิชาการ 201 คน และครูผู้สอน 201 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 1 ฉบับ สถิติที่  
ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (X) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)  
และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (rxy) (Pearson's product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัย พบว่า :

1. การจัดกิจกรรมตามโครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด  
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง



2. คุณภาพนักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ทั้งภาพรวมและทุกตัวบ่งชี้อยู่ในระดับปานกลาง

3. การจัดการกิจกรรมตามโครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**สมมติ เหลาฉลาด (2541) ความเชื่อเรื่องบุญและบาป กับ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร**

การศึกษาเรื่อง ความเชื่อเรื่องบุญและบาป กับ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเชื่อ เรื่องบุญและบาป ระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเชื่อ เรื่องบุญและบาป กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขต กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีจำนวน 245 คน เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของ โรงเรียนนวมวิทย์ พาราม แขวงฉิมพลี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้ศึกษาได้สุ่มตัวอย่าง มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยที่กลุ่มตัวอย่างทุกคน เป็นผู้ที่ไม่นับถือพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 15-20 ปี ส่วนใหญ่มีอายุ 16 ปี เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มากที่สุด รองลงมาคือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และปีที่ 6 ตามลำดับ บิดามารดาส่วนใหญ่ยังอยู่ด้วยกัน ปัจจุบัน กลุ่มที่อาศัยอยู่กับบิดามารดามีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคืออยู่กับญาติพี่น้อง บิดามารดา ส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย รองลงมาคือรับราชการ และทำงานบริษัท ตามลำดับ ผลการศึกษาระดับความเชื่อเรื่องบุญและบาป ซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องกรรม ความเชื่อเรื่องผลของกรรม ความเชื่อเรื่องสัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง และ ความเชื่อเรื่องนรก และสวรรค์ พบว่า โดยเฉลี่ยนักเรียนมีความเชื่อเรื่องบุญและบาปอยู่ในระดับสูงทุกด้าน แต่เมื่อแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้ร้อยละ (Percentile) พบว่า เรื่องกรรมและเรื่อง สัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง นักเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่ออยู่ในระดับสูง เรื่องผลของกรรม และเรื่องนรก และสวรรค์ นักเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่ออยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความเชื่อ เรื่องบุญและบาป (รวมทุกด้าน) นักเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่ออยู่ในระดับสูง ผลการศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วย การให้ทาน การปฏิบัติตามหลัก เบญจศีลและเบญจธรรม การกตัญญูกตเวทีก และการงดเว้นจากอบายมุข ซึ่งในที่นี้ได้แยก พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็น 2 ส่วน คือพฤติกรรมเชิงให้เหตุผลทางจริยธรรม และพฤติกรรม เชิงจริยธรรมที่มีแนวโน้มว่าจะปฏิบัติดี แต่ละส่วนมีผลการศึกษาดังนี้คือ 1. พฤติกรรมเชิงให้เหตุผลทางจริยธรรม พบว่า โดยเฉลี่ยนักเรียนให้เหตุผลทาง

จริยธรรมอยู่ในระดับสูง คือส่วนใหญ่ให้เหตุผลอยู่ในขั้นที่ 5 ทั้งด้านการให้ทาน การ กตัญญูกตเวทิตะ และการงดเว้นจากอบายมุข ยกเว้นด้านการปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม เท่านั้น ที่นักเรียนส่วนใหญ่ได้ให้เหตุผลอยู่ในขั้นที่ 4 2. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่มีแนวโน้มว่าจะปฏิบัติพบว่า โดยเฉลี่ยนักเรียนมี แนวโน้มว่าจะปฏิบัติได้ในระดับสูงเกือบทุกด้าน คือ ด้านการให้ทาน การกตัญญูกตเวทิตะ และการงดเว้นจากอบายมุข ยกเว้นด้านการปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรมเท่านั้นที่โดย เฉลี่ยนักเรียนมีแนวโน้มว่าจะปฏิบัติได้ในระดับปานกลาง และเมื่อทำการแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้ร้อยละ (Percentile) พบว่า ด้านการให้ทาน การกตัญญูกตเวทิตะ และการ งดเว้นจากอบายมุข นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวโน้มว่าจะปฏิบัติได้ในระดับสูง ส่วนด้านการปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่มีแนวโน้มว่าจะปฏิบัติ (รวมทุกด้าน) นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวโน้มว่าจะปฏิบัติได้ในระดับปานกลางเท่านั้น ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยสูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ ผลคูณของเพียร์สัน ระหว่างระดับความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม (ซึ่งในที่นี้หมายถึงเฉพาะ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่มีแนวโน้มว่าจะปฏิบัติ) พบว่า ความเชื่อเรื่องบุญและบาป (รวมทุกด้าน) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทุกด้าน คือมีความสัมพันธ์กับทั้งด้านการให้ทาน การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม การ กตัญญูกตเวทิตะ การงดเว้นจากอบายมุข และ พฤติกรรมเชิงจริยธรรม (รวมทุกด้าน) และเมื่อ ดูความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องบุญและบาป แต่ละด้าน กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม แต่ละด้าน ก็พบว่าความเชื่อเรื่องกรรมความเชื่อเรื่องผลของกรรม และความเชื่อเรื่อง สัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทุกด้าน ส่วนความเชื่อ เรื่องนรกและสวรรค์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเกือบทุกด้าน ยกเว้นกับด้าน การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรมเท่านั้นที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน ในส่วนของมูลเหตุที่เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อเรื่องบุญและบาป พบว่า บิดามารดาคือผู้สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อเรื่องบุญและบาปที่ถูกเลือกมากที่สุด รองลงมาคือตัวเอง และพระสงฆ์ ตามลำดับ บิดามารดาถูกจัดให้เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ ให้เกิดความเชื่อเรื่องบุญและบาปอันดับที่หนึ่งและอันดับที่สองมากที่สุด ส่วนครูอาจารย์ เป็นอันดับที่สามมากที่สุด ครอบครัวของนักเรียน ส่วนใหญ่นาน ๆ ครั้งจึงจะได้ไปวัดเพื่อทำบุญให้ทาน รักษาศีล และฟังเทศน์ เป็นต้น นาน ๆ ครั้งจะมีการใส่บาตรพระสงฆ์นาน ๆ ครั้ง นักเรียนจึงจะได้ รับคำแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรมจากครอบครัว แต่ได้รับการอบรมสั่งสอน ในเรื่องการกตัญญูกตเวทิตะเป็นประจำ สำหรับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่พบว่า ไม่มีใครติดอบายมุข จะมีติดบ้างก็เป็นจำนวนน้อยเท่านั้น จากผลการศึกษา ผู้ศึกษาได้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้คือ 1. ด้านสถาบันศาสนา คณะสงฆ์ควรมี

นโยบายด้านการพัฒนาที่เน้นด้านการพัฒนาบุคลากร มากกว่าการพัฒนาด้านวัตถุ ควรเน้นการเผยแพร่คำสอนในเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ ควร ปรับปรุงวิธีการเทศนาสอนประชาชนโดยพยายามใช้คำพูดที่ง่ายและชัดเจนเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจง่ายขึ้น และเน้นกลุ่มเป้าหมายคือเด็กและเยาวชนให้มากกว่าเดิม ควรสอนเฉพาะ เรื่องที่เหมาะสมกับสมัยปัจจุบัน ไม่ควรสอนเรื่องปुरुชนทั่วไปยังพิสูจน์ไม่ได้ และควร เน้นการสอนเรื่องเบญจศีลเบญจธรรมให้มากเพราะคนจำนวนมากยังประพฤติด้อยลงในเรื่องนี้ ควรมีนโยบายให้ทุกอำเภอหรือจังหวัดจัดการอบรมพระธรรมเถิกอยู่เสมอ โดยเฉพาะเจ้าอาวาส ทุกวัดควรจะได้รับการศึกษาอบรมมากที่สุด และต่อไปพระสงฆ์ควรปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับเพศ ภาวะมากกว่าในปัจจุบัน 2. ด้านครอบครัว ผู้ปกครองของนักเรียน โดยเฉพาะพ่อแม่ควรจะทำให้ความสำคัญกับ บุตรหลานของตน พยายามแนะนำพร่ำสอนให้พวกเขา รู้จักบาปบุญคุณโทษ ให้รู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และควรปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมเป็นตัวอย่างแก่ลูกหลาน 3. ด้านชุมชน ผู้นำชุมชนควรจะขอความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันสอดส่องดูแล เด็ก ๆ และเยาวชนในชุมชนของตน ควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดย ให้พวกเขามีส่วนร่วมหรือเป็นแกนหลักในการทำกิจกรรมนั้น ๆ และประการสำคัญคือผู้ใหญ่ ในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำจะต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชนด้วย 4. ด้านโรงเรียน ครูอาจารย์ควรจะเร่งขวนขวายหาความรู้เกี่ยวกับเรื่อง พระพุทธศาสนา ให้มากขึ้น ควรปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน และควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ ร่วมกันทำกิจกรรมทางศาสนาในโรงเรียนมากกว่าในปัจจุบัน 5. ด้านรัฐ ควรเร่งให้มีการสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นวิชาพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องสำคัญ โดยจัดให้มีชั่วโมงเรียนมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ควรสรรหานักวิชาการผู้ร่าง หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาจากหลากหลายสถาบัน ทั้งที่เป็นฆราวาสและพระสงฆ์ และควรมีการ กำหนดเป็นนโยบายให้ทุกโรงเรียนต้องมีพระสงฆ์ไปสอนวิชาพระพุทธศาสนา 6. ด้านสื่อสารมวลชน ทุกฝ่ายควรร่วมมือกับสื่อต่างๆ ปรับปรุงแก้ไขรายการหรือ คอลัมน์ต่างๆ ให้มีการสอดแทรกธรรมะเข้าไปในรายการหรือคอลัมน์ต่างๆ ให้มากขึ้น เช่น รายการโทรทัศน์ นอกจากจะเพิ่มรายการธรรมะแล้วควรให้พิธีกรของทุกรายการมีการสอดแทรก คติสอนใจหรือพุทธภาษิตระหว่างรายการหรือพูดทิ้งท้ายก่อนจบรายการทุกครั้ง ทั้งนี้ก็เพื่อให้ เกิดประโยชน์แก่ผู้ชมมากที่สุด 7. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม จากกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ อีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดขึ้นจากหลายๆ กลุ่ม อันจะเป็นประโยชน์ ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะได้ร่วมมือกันหาทางแก้ไขในส่วนที่บกพร่องต่อไป

**นางทองสุข ทับเจริญ (ครู คศ.2) :** การศึกษาและการแก้ปัญหาให้นักเรียนโรงเรียนศึกษานารีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 6 กลุ่ม ก.โดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การศึกษาและการแก้ปัญหาให้นักเรียนโรงเรียนศึกษานารี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 6 กลุ่ม ก. ปีการศึกษา 2548 โดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพส่วนตัวด้านต่าง ๆ ของนักเรียน และศึกษาผลการแก้ปัญหาโดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การศึกษาครั้งนี้ศึกษาจากประชากรคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 6 กลุ่ม ก. จำนวน 29 คน โดยในการศึกษาเพื่อจำแนกนักเรียน ใช้แบบประเมินสุขภาพจิตและพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) การศึกษาสถานภาพส่วนตัวของนักเรียน ใช้แบบสำรวจสถานภาพส่วนตัวของนักเรียนจากระเบียบสะสม

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาสถานภาพทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียนด้านสุขภาพจิตและพฤติกรรมนักเรียนร้อยละ 100 ปลอดภัยจากสารเสพติด นักเรียนส่วนใหญ่มีอายุ 12 ปีคิดเป็นร้อยละ 86.20 ด้านภูมิลำเนาส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานครคิดเป็นร้อยละ 82.75 ด้านที่พักอาศัยส่วนใหญ่ร้อยละ 51.72 พักบ้านพักส่วนตัว และจำนวนเงินที่ได้รับมาโรงเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 86.66 นำเงินมาวันละ 50-100 บาท ข้อมูลด้านครอบครัวพบว่าบิดา-มารดา ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-40 ปี และการศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 24.13 มีการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพส่วนใหญ่รับจ้าง แต่ถ้าเป็นมารดาส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและแม่บ้านครอบครัวส่วนใหญ่ร้อยละ 56.66 ไม่มีหนี้สิน วิชาที่นักเรียนถนัดและสนใจอันดับ 1 คือ ภาษาไทยและคณิตศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 16.66 ด้านสุขภาพสายนักเรียนส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 75.86 มีสายตาสกิด

สำหรับการศึกษาผลการแก้ปัญหาพบว่า การเยี่ยมบ้าน การสัมภาษณ์ การประสานสัมพันธ์ผู้ปกครองและการจัดกิจกรรมแก้ปัญหาต่างๆเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ครูที่ปรึกษาเห็นปัญหาที่แท้จริงของนักเรียนและสามารถใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก้ปัญหาได้สำเร็จร้อยละ 90 ไม่มีนักเรียนที่ส่งต่อ ยกเว้นนักเรียนที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจเพื่อส่งต่อขอรับทุนการศึกษาในปีต่อไป สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาชอยผมภายหลังสอบปลายภาคเรียนที่ 2 ได้รับการส่งต่อเช่นเดียวกัน

**ยุคกล อุไรมาลย์(2549 )** การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ตามโครงการสร้างเสริมจริยธรรมนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนเสนศิริอนุสรณ์

การสร้างเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีจริยธรรมที่พึงประสงค์ มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเป็นอย่างมาก เพราะว่าถ้านักเรียนมีจริยธรรมที่ดีงาม จะส่งผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมเชิง

จริยธรรมที่พึงประสงค์ตามโครงการสร้างเสริมจริยธรรมนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 โรงเรียนเสนาศิริอนุสรณ์ ปีการศึกษา 2549 และเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ตามโครงการสร้างเสริมจริยธรรมนักเรียน ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนเสนาศิริอนุสรณ์ ปีการศึกษา 2549 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำนวน 233 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับการสร้างเสริมจริยธรรมนักเรียน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t – test ผลการศึกษาพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับการสร้างเสริมจริยธรรมนักเรียน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความขยันหมั่นเพียร ด้านความเสียสละ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีวินัยในตนเอง ด้านการพึ่งตนเอง และภาพรวม ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับน้อย ( $\bar{x} = 2.41$ ) หลังเข้าร่วมกิจกรรมค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 3.69$ ) และค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มากที่สุดคือ ด้านความรับผิดชอบ ( $\bar{x} = 3.73$ ) ลำดับที่สองคือ ด้านความซื่อสัตย์ ( $\bar{x} = 3.71$ ) ลำดับที่สามคือด้านความขยันหมั่นเพียร ( $\bar{x} = 3.70$ )

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับการสร้างเสริมจริยธรรมนักเรียน หลังเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การสร้างเสริมจริยธรรมนักเรียนที่พึงประสงค์ของโรงเรียนต้องคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมจริยธรรมโดยสนับสนุนการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีการส่งเสริมให้สอดคล้องตามหลักการจัดจริยธรรมในสถานศึกษา ด้วยการบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิตของนักเรียน ทั้งนี้ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองชุมชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องต้องมีมนุษยสัมพันธ์ การบริหารและจัดการที่ดี การให้บริการ การจัดสวัสดิการ การจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการปลูกฝังจริยธรรม มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งผลให้นักเรียนมีคุณธรรมนำความรู้

**นางอารีรัตน์ คุณโน (2549) การสร้างชุดฝึกสมาธิเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา**

การฝึกสมาธิ หากเพียงให้เด็กนั่งหลับตาทำสมาธิ อาจมีบางคนที่หยอกล้อ ส่งเสียงดัง หรือไม่ก็ล้มตา หาวิธีแก้งเพื่อนที่ฝึกจริงต่าง ๆ นานา สมาธิที่แท้จริงไม่ต่างกับของเล่น ฉะนั้น ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ น่าจะแก้ไขให้หมดสิ้นไป โดยการศึกษารูปแบบการฝึกสมาธิใช้สื่อการเรียน

การสอนที่เหมาะสมกับวัยเป็นตัวอย่างกระตุ้นการถ่ายทอด สื่อความหมายให้เด็กเข้าใจ เกิดศรัทธาปฏิบัติ มีเจตคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนากันอย่างแท้จริง

**นายฉลอง วงษ์ขุ่ม (บทคัดย่อ,2549) :** ผลการดำเนินการโครงการพัฒนาคุณธรรมบนฐาน 8 ประการ ของนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคสิงห์บุรี

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินการโครงการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคสิงห์บุรี กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ครู จำนวน 89 คน นักเรียน นักศึกษา จำนวน 500 คน ผู้ปกครอง จำนวน 300 คน พระภิกษุ จำนวน 10 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้พรรณนาวิเคราะห์ และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS for Windows แล้วเขียนเป็นความเรียงผลการวิจัย

จากการศึกษาความคิดเห็นพบว่า การดำเนินการโดยใช้กิจกรรม 19 โครงการ สามารถพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคสิงห์บุรี ได้แก่

1. คุณธรรมด้านขยัน จากการดำเนินโครงการตามแนวพอสอนองแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และโครงการพันธธำขยัน พบว่านักเรียน นักศึกษา นำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการเรียนและ การทำงานให้เกิดความขยัน
2. คุณธรรมด้านประหยัด จากการดำเนินโครงการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านประหยัดด้วยวิธีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย พบว่านักเรียน นักศึกษา รู้จักการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย รู้จักค่าของเงินและเก็บออม
3. คุณธรรมด้านซื่อสัตย์ จากการดำเนินโครงการลูกเสือวิสามัญเข้าค่ายพักแรม โครงการส่งเสริมระเบียบวินัยนักเรียน นักศึกษา และโครงการไหว้ครู พบว่านักเรียน นักศึกษา ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ตรงต่อหน้าที่
4. คุณธรรมด้านวินัย จากการดำเนินโครงการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร โครงการปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ และโครงการฟุตบอลต้านยาเสพติด พบว่านักเรียน นักศึกษาปฏิบัติตนอยู่ในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษาอย่างเต็มใจและตั้งใจ
5. คุณธรรมด้านสุขภาพ จากการดำเนินโครงการบรรพชาเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลเนื่องในวโรกาสฉลองสิริราชสมบัติ 60 ปี โครงการสถานศึกษาวิถีพุทธ และโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน นักศึกษา โดยใช้กิจกรรมหน้าเสาธง พบว่านักเรียน นักศึกษา เป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความมั่นใจในตนเอง มีมารยาทในการไหว้ ทักทายครู และผู้ใหญ่อย่างอ่อนน้อม ไม่มีพฤติกรรมก้าวร้าว
6. คุณธรรมด้านสะอาด จากการดำเนินโครงการ Big Cleaning Day พบว่านักเรียน นักศึกษา มีจิตใจที่แจ่มใสไม่ขุ่นมัว ช่วยรักษาความสะอาดสิ่งแวดล้อม แต่งกายสะอาด
7. คุณธรรมด้านสามัคคี จากการดำเนินโครงการวิถีไทยยกมือไหว้ ทักทายกัน และโครงการกีฬาสี่ พบว่านักเรียน นักศึกษามีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับ

ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 8. คุณธรรมด้านน้ำใจ จากการดำเนินโครงการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน โครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมหลังอุทกภัย โครงการสร้างบ้านพักให้แก่ผู้ประสบภัยในเขตจังหวัด อุตรดิตถ์ และโครงการร่วมด้วยช่วยประชาชน พบว่านักเรียน นักศึกษา มีน้ำใจ เสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ช่วยเหลือชุมชน

**ศุภมาส มั่งจักร (2550)** การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 จำแนกตามเพศและระดับชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 362 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (F-test) และเปรียบเทียบความแตกต่างความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Fisher's (LSD)

**ประพันธ์ มั่งมูล (2550)** รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านโคกทุ่งยั้ง

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านโคกทุ่งยั้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 4) เพื่อประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการใช้รูปแบบและความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน โดยการใช้การวิจัยเชิงพัฒนา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านโคกทุ่งยั้ง ที่มีปัญหาทางพฤติกรรมเชิงจริยธรรม จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามความต้องการนักเรียน 2) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านจริยธรรม 3) ประเด็นการสนทนากลุ่ม 4) แบบประเมินพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนักเรียน 5) แบบสอบถามความคิดเห็นผู้ปกครองนักเรียน 6) แบบสอบถามความคิดเห็นนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

ในรูปแบบตาราง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าคะแนนเฉลี่ย ( ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าที (t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

**นางมาลัยวัลย์ วงศ์ใหญ่ และคณะ (2550)** การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2550

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2550 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

(1) ประเมินคุณลักษณะและคุณธรรม จริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการในด้านความซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจของนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุตรดิตถ์ (2) เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่จะพัฒนาคุณลักษณะ และคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจให้แก่ นักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุตรดิตถ์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาอุตรดิตถ์ จำนวน 338 คน จำนวน 2 ครั้ง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ก่อนมีการจัดกิจกรรมและโครงการเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการ นักศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาอุตรดิตถ์มีพฤติกรรมแสดงออกอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.31) โดยเรียงลำดับสาขาวิชาที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้

1. สาขาวิชาการบัญชี
2. สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว
3. สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
4. สาขาวิชาการออกแบบ และสาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
5. สาขาวิชาการตลาด และสาขาวิชาธุรกิจคหกรรม
6. สาขาวิชาเลขานุการ
7. สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ

พฤติกรรมของนักศึกษาที่ควรเร่งพัฒนาในภาพรวมคือ คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์มีวินัยและมีน้ำใจ แต่ถ้าพิจารณาแต่ละสาขางานมีคุณธรรมที่เด่นและด้อยแตกต่างกันออกไปตามสภาพของสาขาวิชา เช่น สาขางานการท่องเที่ยวและการโรงแรม และสาขางานอาหารและโภชนาการ ด้อยในเรื่องความซื่อสัตย์ ส่วนสาขาในประเภทวิชาพาณิชยกรรม เช่น สาขางานการบัญชี การตลาด การเลขานุการและสาขางานคอมพิวเตอร์ ด้อยในเรื่องของความ



ขยัน เป็นต้น ฉะนั้นกิจกรรมที่สาขาวิชาควรจัดเสริมนอกเหนือจากที่งานกิจกรรมนักเรียน นักศึกษาของวิทยาลัยฯ จะต้องส่งเสริมในเรื่องความดีภายในสาขาของตนเอง จึงจะได้รับการพัฒนา ซึ่งแต่ละสาขางานก็พยายามจัดเสริม เช่น สาขางานการตลาด จัดในช่วงเสาร์ - อาทิตย์ สาขางานบางสาขาจัดในคาบกิจกรรมชมรม บางสาขางานสอดแทรกในการเรียนการสอน บางสาขางานเพิ่มเป็นคะแนนจิตพิสัยในรายวิชาเท่าที่จะสามารถกระทำได้ภายในระยะเวลา หลังจากผู้ผลการวิเคราะห์ครั้งที่ 1 ภายใน 4 เดือน ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 2 หลังจากจัดกิจกรรม/โครงการแล้ว ทั้งโครงการของงานกิจกรรมนักเรียนนักศึกษา และกิจกรรม/โครงการของสาขาวิชาแต่ละวิชา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิมเพื่อศึกษาดูผลของการพัฒนา พบว่า พฤติกรรมของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรดิตต์ อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดิม (ค่าเฉลี่ย 2.33) แม้ว่าจะสูงขึ้นกว่าเดิม 0.02 โดยแต่ละสาขาวิชามีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้

1. สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย และสาขาวิชาการเลขานุการ
2. สาขาวิชาการบัญชี และสาขาวิชาการออกแบบ
3. สาขาวิชาการตลาดและ สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม
4. สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
5. สาขาวิชาธุรกิจคหกรรม
6. สาขาอาหารและโภชนาการ

เมื่อจัดกิจกรรม/โครงการแล้ว คุณธรรมที่มีการพัฒนาดีขึ้นกว่าเดิมคือ คุณธรรม ประหยัด (เพิ่มขึ้น 0.11) ความซื่อสัตย์ (เพิ่มขึ้น 0.01) ความสุภาพ (เพิ่มขึ้น 0.02) ความสะอาด (เพิ่มขึ้น 0.03) และความสามัคคี (เพิ่มขึ้น 0.01) คุณธรรมที่ลดน้อยลงคือ ความมีวินัย (ลดลง 0.07) ความขยัน (ลดลง 0.03) และมีน้ำใจ (ลดลง 0.02)การจัดกิจกรรม/โครงการของแต่ละสาขาวิชาที่สามารถทำให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาตรงตามจุดมุ่งหมายได้เป็นอย่างดี คือสาขาวิชา ผ้าและเครื่องแต่งกาย สาขาวิชาการเลขานุการและสาขาวิชาการออกแบบ เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้น ส่วนสาขาอื่น ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยเท่าเดิมหรือน้อยกว่าเดิม เช่น สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ สาขาวิชาธุรกิจคหกรรม สาขาวิชาการบัญชี ฯลฯ แสดงว่า กิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้นยังไม่สามารถตอบสนองให้นักศึกษามีการพัฒนาคุณธรรมทั้ง 8 ประการได้อย่างเหมาะสม

**นายสุทัศน์ วงศ์ศิริ(บทคัดย่อ ; 2550) :** การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเบ็ญที่ตุ้ม 2 ช่องเม็ก อำเภอสิรินธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุบลราชธานีเขต 3

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านคารวะธรรมของนักเรียนโรงเรียนเบ็ตตี้คูเมิน 2 ซองเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนโรงเรียนเบ็ตตี้คูเมิน 2 ซองเม็ก 226 คน ผู้ปกครองจำนวน 152 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย คณะครูจำนวน พระสงฆ์ จำนวน 3 รูป และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 คน ใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง และแบบ สอบถาม นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้พรรณาวิเคราะห์และใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์ แล้วเขียนเป็นความเรียงผลการวิจัย พบว่า วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านคารวะธรรมของนักเรียน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ คารวะธรรมที่มีต่อพระพุทธพระธรรมและพระสงฆ์ คารวะธรรมที่มีต่อครู – อาจารย์ คารวะธรรมที่มีต่อเพื่อน คารวะธรรมที่มีต่อผู้ปกครองและบุคคลอื่นๆ โดยใช้โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้านคารวะธรรม โครงการประกวดมารยาทไทย โครงการเพื่อนเตือนเพื่อนที่เตือนน้อง และโครงการต้นไม้แห่งคุณธรรม ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

ผลจากการศึกษา พบว่า นักเรียนโรงเรียนเบ็ตตี้คูเมิน 2 ซองเม็กมีพฤติกรรมด้านคารวะธรรมที่มีต่อพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ จากผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเมื่อนักเรียนเดินเข้าโรงเรียนพอมมาถึงแท่นพระนักเรียนจะแสดงความเคารพด้วยการไหว้ ในโอกาสวันสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การทำบุญตักบาตรในวันขึ้นปีใหม่ใหม่ของ โรงเรียน นักเรียนร่วมทำบุญตักบาตรและปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจและมีความพร้อมเพรียง นอกจากนี้ จากการสอบถามคณะครูได้รับคำตอบว่า ขณะที่พระสงฆ์ได้เข้ามาให้การอบรมแก่นักเรียน พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกกับพระสงฆ์จะเป็นในลักษณะสำรวมและอ่อนน้อมพฤติกรรมด้านคารวะธรรมที่มีต่อครู - อาจารย์ดีขึ้น นักเรียนแสดงความเคารพครู – อาจารย์อย่างนอบน้อมตามสถานการณ์ต่างๆ เช่น ประตุทางเข้าออกโรงเรียนตอนเช้า เวลาครูเดินผ่าน เวลานั้นนักเรียนเดินผ่านครูหรือเวลานักเรียนเข้าพบครูนักเรียนแสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสมและนอบน้อมพฤติกรรมด้านคารวะธรรมที่มีต่อเพื่อนดีขึ้น เวลาที่มีการประกาศรายชื่อบุคคลที่ทำความดีหรือบุคคลที่ไปสร้างชื่อเสียงให้กับทางโรงเรียน ทุกคนแสดงออกถึงความชื่นชมยินดีที่เพื่อนประสบความสำเร็จ และแม้กระทั่งเวลาเพื่อนพูดแสดงความเห็นในที่ประชุมนักเรียนก็จะรับฟังด้วยความตั้งใจพฤติกรรมด้านคารวะธรรมที่มีต่อผู้ปกครองและบุคคลอื่นๆ ดีขึ้น นักเรียนที่มีผู้ปกครองมาส่งโรงเรียน ก่อนจะจากกับผู้ปกครองก็จะแสดงความเคารพขอบคุณ สำหรับพฤติกรรมต่อบุคคลอื่นๆ เวลาที่มีบุคคลจากหน่วยงานภายนอกมาใช้สถานที่โรงเรียน นักเรียนส่วนใหญ่แสดงออกถึงการมีสัมมาคารวะ ทั้งการพูดจาและกิริยาท่าทางที่ปรากฏได้อย่างเหมาะสม จนได้รับคำชมจากผู้มาใช้สถานที่

**นางสาวจิตาภา เชื้อสุขและคณะ (2551)** พฤติกรรมการศึกษาจริยธรรมของนักเรียนชั้น ปวส. โรงเรียนพงษ์สวัสดิ์พิทยการ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความมีจริยธรรมของนักเรียนชั้น ปวส.โรงเรียนพงษ์สวัสดิ์พิทยการ ปีการศึกษา 2551 ศึกษาเปรียบเทียบความมีจริยธรรมทางด้านกายกรรม ด้านวจีกรรมและด้านมโนกรรมของนักเรียนสาขาวิชาบริหารธุรกิจและเพื่อแสวงหาวิธีการพัฒนาการสอนในเรื่องจริยธรรม โดยมุ่งให้นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันได้ ประชาชนที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้น ปวส. จำนวน 230 คน โดยมีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.8 แผนการตลาด ร้อยละ 40.9 ระดับ ปวส.2 ร้อยละ 50.4 ส่วนใหญ่บิดามารดา/ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 34.8

ตอนที่ 2 ภาพรวมพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นปวส. โรงเรียนพงษ์สวัสดิ์พิทยการ หรือ ( $\bar{x} = 2.91$  S.D = 1.08) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบการปฏิบัติตนตามจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ด้านกายกรรม ( $\bar{x} = 2.90$  S.D = 1.08 )
2. ด้านวจีกรรม ( $\bar{x} = 2.65$  S.D = 1.11 )
3. ด้านมโนกรรม ( $\bar{x} = 3.18$  S.D = 1.06 )

**นางสาวลัดดา ดีบอ้าย (บทคัดย่อ , 2551)** : การศึกษาผลการใช้นิทานธรรมะที่มีต่อพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม

### สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม ชอบฟังนิทานที่ครูเล่า ร่วมอภิปราย เสนอข้อคิดได้อย่างสร้างสรรค์ สามารถสรุปคติธรรมที่ได้จากการฟัง พร้อมทั้งยกตัวอย่างประสบการณ์ของตนประกอบได้ จำแนกพฤติกรรมที่มีระเบียบวินัยและบอกข้อดีของการนำไปประพฤติตน

2. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถมมีการปรับพฤติกรรมในชั้นเรียนของตนให้ดีขึ้นโดย ไม่พูดเสียงดังเกินไป ไม่ลุกจากที่นั่งโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ตีเพื่อน ไม่วิ่งเล่น สนใจเรียน ช่วยทำเวร เข้าแถวอย่างเป็นระเบียบ และปัจจุบันนักเรียนสามารถปฏิบัติตนอย่างมีระเบียบวินัย โดยไม่ต้องย้ำเตือนเป็นประจำเหมือนภาคเรียนที่ 1 จัดอุปกรณ์การ

เรียนได้อย่างเป็นระเบียบ ช่วยดูแลความสะอาดในห้องเรียน มาเข้าแถวเมื่อเพลงขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และมีระเบียบ ถึงแม้ยังไม่มีครูมาควบคุมดูแล

3. นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการฟังนิทาน และมีความเข้าใจประโยชน์ของการมีระเบียบวินัย สรุปได้ว่า การใช้นิทานธรรมะมีผลต่อพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/5 โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม

**นายยวน กองจิ๋ว (บทคัดย่อ , 2551) :** การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านบ่อโพธิ์อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินบริบทของโครงการเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก นโยบายโรงเรียน และความต้องการจำเป็นของโรงเรียนเพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้นของโครงการเกี่ยวกับความเหมาะสมเพียงพอของโครงการ เกี่ยวกับวิทยากร งบประมาณ ระยะเวลา สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ความรู้ความสามารถของคณะทำงาน การสนับสนุนของฝ่ายบริหาร โรงเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชนเพื่อประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินงานตามโครงการเกี่ยวกับความร่วมมือของคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้อง ปฏิทินการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ ขั้นตอน จุดเด่น จุดด้อย การนิเทศติดตามผลและสิ่งที่ต้องแก้ไขในการดำเนินงานเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการเกี่ยวกับพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวทีก ความมีวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี ความประหยัด การพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียรและความเมตตาเพื่อประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนและ เพื่อประเมินผลกระทบบของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่มีต่อโรงเรียน ผู้บริหาร คณะครูและนักเรียน ประชากร ได้แก่ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระ ครูที่รับผิดชอบกิจกรรม คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแต่ละกิจกรรม นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านบ่อโพธิ์ บุคลากรในชุมชนในเขตบริการของโรงเรียนบ้านบ่อโพธิ์ รวมจำนวนทั้งสิ้น 39 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 5 ฉบับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ค่าความเที่ยง (Reliability)

### ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินบริบทของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านบ่อโพธิ์ ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระ ครูผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรม คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียน พบว่า วัตถุประสงค์ของกิจกรรมย่อยทุกกิจกรรมกับนโยบายของกระทรวง นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 นโยบายโรงเรียน หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียน มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการประเมินปัจจัยเบื้องต้นด้านความเหมาะสมและพอเพียงเกี่ยวกับวิทยากร งบประมาณ ระยะเวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ความรู้ความสามารถของคณะทำงาน การสนับสนุนของฝ่ายบริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชนแต่ละกิจกรรมย่อย พบว่า

2.1 ปัจจัยเบื้องต้นของกิจกรรมการเข้าค่ายอบรมพุทธบุตร ในภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมและพอเพียงอยู่ในระดับมากทุกรายการ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายการแล้วพบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำชุมชนให้การสนับสนุนและเป็นผู้นำโครงการ

2.2 ปัจจัยเบื้องต้นของกิจกรรมการทำความดี ในภาพรวมมีความเหมาะสมและพอเพียงอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายการแล้วพบว่า รายการที่มีความเหมาะสมและพอเพียงในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำชุมชนให้การสนับสนุนและเป็นผู้นำโครงการ รองลงมาคือการสนับสนุนของผู้ปกครองด้านงบประมาณและบุคลากรในโรงเรียนมีจำนวนเพียงพอ สามารถแบ่งหน้าที่รับผิดชอบโครงการได้

2.3 ปัจจัยเบื้องต้นของกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ในภาพรวมมีความเหมาะสม และพอเพียง อยู่ในระดับมากทุกรายการ เมื่อพิจารณาแยกย่อยเป็นรายการแล้วพบว่า รายการที่มีความเหมาะสม และพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำชุมชนให้การสนับสนุนและเป็นผู้นำโครงการ รองลงมา คือ การสนับสนุนของผู้ปกครองด้านงบประมาณ

2.4 ปัจจัยเบื้องต้นของกิจกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมประจำวันศุกร์ ในภาพรวมมีความเหมาะสม และพอเพียงอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกย่อยเป็นรายการแล้วพบว่า รายการที่มีความเหมาะสม และ พอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำชุมชนให้การสนับสนุนและเป็นผู้นำโครงการ และรองลงมา คือ สถานที่ดำเนินโครงการเพียงพอและเหมาะสม

3. ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตามความคิดเห็นบุคลากรภายในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระ ครูผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรม และคณะกรรมการสถานศึกษา เกี่ยวกับความร่วมมือของคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้อง ปฏิทินการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ ขั้นตอน จุดเด่น จุดด้อย การนิเทศติดตามผล และสิ่งที่ต้องแก้ไขในการดำเนินงาน ของกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมย่อย พบว่า

### 3.1 กระบวนการดำเนินตามกิจกรรมการเข้าค่ายอบรมพุทธบุตร สรุปได้ดังนี้

3.1.1 กระบวนการดำเนินตามกิจกรรมการเข้าค่ายอบรมพุทธบุตร ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่า รายการที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ ความร่วมมือของคณะทำงานตามโครงการ รองลงมา คือ การปฏิบัติงานเป็นไปตามกำหนดของระยะเวลา

3.1.2 จุดเด่น จุดด้อย และสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขของกิจกรรมการเข้าค่ายอบรมพุทธบุตร คือ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนให้ความสนใจ วิทยากรสามารถแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และสามารถสร้างจิตสำนึกให้เกิดแก่นักเรียนได้ในหลาย ๆ ด้าน จุดด้อยของโครงการ พบว่า การไม่ต่อเนื่องในการปฏิบัติกิจกรรมหลังจากจบการเข้าค่ายแล้ว ซึ่งได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข โดยประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองในการติดตามการประพฤติปฏิบัติตนต่อที่บ้าน

### 3.2 กระบวนการดำเนินตามกิจกรรมการทำความดี สรุปได้ดังนี้

3.2.1 กระบวนการดำเนินตามกิจกรรมการทำความดี ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาแยกย่อยเป็นรายการแล้วพบว่า รายการที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดคือ การปฏิบัติงานเป็นไปตามขั้นตอน รองลงมา คือความร่วมมือของคณะทำงานตามโครงการและความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องของโครงการ

3.2.2 จุดเด่น จุดด้อย และสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขของกิจกรรมการทำความดี คือ เป็นกิจกรรมที่สามารถฝึกให้เด็กสามารถคิดวิเคราะห์เปรียบเทียบแยกแยะได้ระหว่างความดีและความชั่ว และสามารถปฏิบัติได้จนติดเป็นนิสัย จุดด้อยของโครงการ คือ ไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าสิ่งที่นักเรียนได้บันทึกมานั้นเป็นความจริงหรือไม่ ปรับปรุงแก้ไขโดยการหามาตรการในการตรวจสอบโดยการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองในการตรวจสอบหาหลักฐานในการบันทึกความดี

### 3.3 กระบวนการดำเนินงานตามกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา สรุปได้ดังนี้

3.3.1 กระบวนการดำเนินงานตามกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ในภาพรวมพบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาแยกย่อยเป็นรายการแล้วพบว่า รายการที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด คือ การปฏิบัติงานเป็นไปตามขั้นตอน รองลงมา คือ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานชัดเจน

3.3.2 จุดเด่น จุดด้อย และสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขของกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา คือ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ เป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังให้เกิดจิตสำนึกในการสืบสานประเพณีให้คงอยู่ต่อไป และนักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลในชุมชนทำให้เกิดความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี จุดด้อยคือ การไปร่วมกิจกรรมที่วัดอาจทำให้นักเรียนเสียเวลาเรียน ซึ่งได้ปรับปรุงแก้ไขโดยการนำนักเรียนไปทำกิจกรรมในวันหยุดหรือเสาร์ – อาทิตย์แทน

### 3.4 กระบวนการดำเนินตามกิจกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมประจำวันศุกร์ สรุปได้ดังนี้

3.4.1 กระบวนการดำเนินตามกิจกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมประจำวันศุกร์ ระดับการปฏิบัติในภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณาแยกย่อยเป็นรายการแล้วพบว่า รายการที่มีระดับการปฏิบัติสูงที่สุด คือ ปฏิบัติงานเป็นไปตามขั้นตอน รองลงมา คือการประชุมวางแผน การดำเนินงานและการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานชัดเจน

3.4.2 จุดเด่น จุดด้อยและสิ่งที่ควรปรับปรุงของกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมประจำวันศุกร์ คือ เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนได้ฝึกฝนการสวดมนต์ไหว้พระและทำสมาธิได้ในเวลาเดียวกัน และเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาจิตใจของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จุดด้อย คือ สถานที่ทำกิจกรรมเป็นได้อาคารเรียน เวลาทำสมาธินักเรียนจะร้อน ทำให้ไม่ค่อยมีสมาธิเวลาที่ใช้ทำกิจกรรมเป็นเวลาเย็นก่อนกลับบ้านซึ่งก่อนทำกิจกรรมนักเรียนจะเล่นมากเกิดความอ่อนเพลียและเหนื่อยจากการเล่นทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อ และไม่มีสมาธิ ซึ่งปรับปรุงแก้ไขโดยการปรับเปลี่ยนเวลาทำกิจกรรมเป็นเวลาช่วงเช้าก่อนเข้าห้องเรียนในวันศุกร์ และจัดสภาพแวดล้อมของสถานที่ให้เอื้อต่อการทำกิจกรรม ดังนั้นหลังจากมีการปรับเปลี่ยนเวลาในการทำกิจกรรมแล้วทำให้นักเรียนมีความพร้อมและตั้งใจในการปฏิบัติกิจกรรมมากขึ้น

#### 4. ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

##### 4.1 พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน พบว่า

- 4.1.1 นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ  
ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 4.1.2 นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ใน  
ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
- 4.1.3 นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีเหตุผล  
ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 4.1.4 นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความกตัญญู  
กตเวที ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4.1.5 นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในภาพ  
รวมอยู่ในระดับมาก
- 4.1.6 นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความเสียสละ  
ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 4.1.7 นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความสามัคคี  
ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 4.1.8 นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านการประหยัด  
ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 4.1.9 นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านการพึ่งตนเอง  
ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 4.1.10 นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความขยัน  
หมั่นเพียร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 4.1.11 นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความเมตตา  
ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4.2 ความพึงพอใจของ ผู้ปกครองนักเรียนบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนที่มีต่อโครงการ  
พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านบ่อโพธิ์ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ  
มาก เมื่อพิจารณาแยกย่อยเป็นรายการแล้วพบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการจัดกิจกรรม  
การเข้าค่ายอบรมพุทธบุตร รองลงมา คือ การนำกิจกรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมไปใช้ใน  
ชีวิตประจำวันของนักเรียน



5. ผลกระทบของโครงการ พบว่า มีผลกระทบต่อโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครู – อาจารย์ และนักเรียน โดยได้รับรางวัลและการยกย่องเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งด้านวิชาการและด้านคุณธรรมจริยธรรมจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะผลการดำเนินงานในทุกกิจกรรมทุกกิจกรรมบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ทำให้สามารถพัฒนานักเรียน ครู – อาจารย์ และโรงเรียนให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ เชื่อมั่น และศรัทธาเลื่อมใสของชุมชน

### งานวิจัยต่างประเทศ

**บิสกิน; และออสกินสัน (Biskin; & Hoskinson. 1977: 407-415)** ได้ทดลองสอนจริยธรรมโดยใช้วิธีการจัดโครงการอภิปรายเกี่ยวกับจริยธรรมที่ตัดสินใจจากวรรณคดี และการอ่านเรื่องราว โดยใช้นักเรียนระดับเกรด 4-5 แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม แล้ววัดจริยธรรมโดยวิธีของโคลเบอร์ก จากนั้นทดลองโดยกลุ่มทดลอง มีการจัดโครงสร้างการอภิปรายอย่างเป็นระบบ ครูใช้คำถาม 3 แบบ คือ คำถามเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง ดีความ การประเมิน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสมมติบทบาทของตนลงไป ส่วนกลุ่มควบคุมปล่อยให้มีการอภิปรายไปตามยถากรรม จากนั้นวัดระดับจริยธรรมตอนหลัง ผลการวิจัยพบว่า การอภิปรายอย่างเป็นระบบที่ให้โอกาสผู้เรียนให้อยู่ในบทบาทในท้องเรื่อง สามารถเปลี่ยนแปลงตัดสินใจเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นั่นหมายความว่า ผู้สอนสามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้โดยให้เด็กมีโอกาสอยู่ในสถานการณ์ของสังคมที่ทำให้เขาต้องกระทำบทบาทต่างๆ กัน

**ดันตัน (Dunton. 1989: 3306-A)** ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักและความอบอุ่น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับของเด็ก ในขณะที่การปกครองแบบเข้มงวดของพ่อแม่ มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับต่ำของเด็ก นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงจะมีภูมิปัญญาและความสามารถสูงด้วย

**ลานีเย (Lanier. 1993: 1680-A)** ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนชั้นที่ 11 และที่ 12 ในโรงเรียนชนบท โดยมีแนวคิดที่ว่า เด็กนักเรียนในชนบทได้รับการอบรมให้คิดและปฏิบัติตามต่อๆ กันมา ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ การทดลองได้แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มควบคุม ให้ได้รับการฝึกให้คำแนะนำและจัดประสบการณ์สำหรับอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่ประกอบด้วยนักเรียนในโรงเรียนระดับกลางจนถึงระดับ

สูงสุดผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

**แอลเพลย์ (Alpay. 2003: Online)** ได้ทำการสังเกตเด็กและวัยรุ่นเกี่ยวกับโครงสร้างของแต่ละบุคคลได้พิจารณาถึงภาพพจน์แห่งตน ความภาคภูมิใจในตนเอง และการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้เกี่ยวกับตนเองประกอบด้วย สังคมและความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะความภาคภูมิใจในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

**คาลวิน (Calvin. 1993)** ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่อง การรับรู้ของครูในเรื่องบทบาทและผลของการศึกษาจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อการรับรู้ของครู คือ สภาพที่อยู่อาศัย ประสบการณ์ในการสอน การได้รับการอบรมเทคนิคการสอนจริยธรรม และความเคร่งครัดในการปฏิบัติทางศาสนาของครู ซึ่งครูที่มีความเคร่งครัดทางศาสนาต่ำจะมีการหลีกเลี่ยงต่อการสอนจริยธรรมในห้องเรียน และยังพบว่าครูที่มีประสบการณ์สอนระหว่าง 11-25 ปี มีความเชื่อว่าในโรงเรียนต้องสอนจริยธรรมและค่านิยมแก่นักเรียนอย่างเพียงพอ

**เบิร์นส และคนอื่นๆ (Burns and other. 1998: 1053)** ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่องแบบฉบับการบริหารความโกรธ และการทำนายการบำบัดผลลัพธ์ที่ได้ระหว่างชายและหญิง ซึ่งเป็นผู้ป่วยจากการเจ็บปวดของโรคที่ก่อให้เกิดความโกรธ พบว่า ผู้ชายแสดงออกถึงความโกรธออกมาได้ชัดเจนกว่าผู้หญิง ซึ่งสามารถเก็บความรู้สึกได้ดีกว่าผู้ชาย ผลของการวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นค่อนข้างชัดเจนถึงผลเสียของความโกรธ ไม่ว่าจะหญิงหรือชาย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะพึงประสงค์ สามารถที่จะปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดผลดีต่อผู้เรียนได้นั้นโดยการจัดประสบการณ์ จัดกิจกรรม จัดสภาพและบรรยากาศให้เหมาะสม การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธเป็นการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติที่เน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยสภาพโรงเรียนวิถีพุทธนั้นประกอบด้วยสภาพ 5 ด้านได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการและส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตให้สามารถ กิน อยู่ ดู และฟังเป็น ดังนั้นโรงเรียนวิถีพุทธ จึงเป็นการจัดสภาพในทุกด้านของโรงเรียนสามัญที่จัดการศึกษาแต่เน้นการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและวิถีแนวทางการจัดการศึกษาทั้งในด้านองค์ความรู้ กระบวนการจัดการศึกษาและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ที่เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณธรรมจริยธรรม และใช้

ชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม การที่โรงเรียนจัดกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธ จึงเป็นการส่งเสริมให้เกิด  
การเรียนรู้คุณธรรมอย่างแท้จริงนั่นเอง